

LAUREA

Tarinoita ikäihmisten palveluasumisesta

Koivulan ryhmäkodissa

Kriikku, Jonna

2010 Otaniemi

Jonna Kriikku

Tarinoita ikäihmisten palveluasumisesta Koivulan ryhmäkodissa

Vuosi	2010	Sivumäärä	44
-------	------	-----------	----

Opinnäytetyöni tavoitteena oli muodostaa tarinoita ikäihmisten palveluasumisesta Koivulan ryhmäkodissa. Tarkoituksena oli tuoda ikäihmisten ääni kuuluviin. Aasukkaat saivat kertoa tarinansa asumisestaan ryhmäkodissa sekä muutoinkin kertoa, millaista asuminen ryhmäkodissa on. Koivulan ryhmäkodissa ei ole aiemmin tehty vastaavanlaista tutkimusta, joten pidän opinnäytetyötäni tärkeänä toimipaikalle. Ryhmäkodin työntekijät saavat arvokasta tietoa siitä, miten asukkaat kokevat asumisen ryhmäkodissa. Koen tärkeäksi, että asukkaat saavat kertoa mielipiteensä heitä itseään koskevassa asiassa. Haastattelun avulla selvitin myös kehittämisehdotuksia, jotka liittyvät asumiseen. Näin opinnäytetyöni on myös työelämää kehittävä.

Opinnäytetyön kohderyhmänä olivat Koivulan ryhmäkodin asukkaat. Ryhmäkoti tarjoaa tavalista palveluasumista ikäihmisille. Koivulan ryhmäkoti sijaitsee Länsi-Suomessa, ja olen työskennellyt ryhmäkodissa joulun 2009 sekä kesät 2009 ja 2010. Ryhmäkoti on minulle siis tuttu paikka, jonka asukkaat olen oppinut tuntemaan melko hyvin reilun vuoden aikana. Haastattelini kahta miestä ja kolmea naista, jotka kaikki olivat yli 80-vuotiaita. Haastattelumuotona käytin teemahaastattelua. Teoreettiseksi lähestymistavaksi valitsin narratiivisuuden eli tarinallisuuden. Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus.

Muodostin viiden asukkaan haastattelusta kaksi tarinaa, jotka toivat esiin aineiston kannalta keskeiset teemat. Teemat olivat hoivaavuus ja vuorovaikutus. Olivian tarinassa korostuu ryhmäkodin hoivaavuus, sillä jokainen asukas kertoi haastatteluissaan ryhmäkodin hyvästä hoidosta. Eliaksen tarinassa puolestaan tulee esiin vuorovaikutus ryhmäkodissa sekä asukkaiden kesken että työntekijöiden ja asukkaiden. Myös kehittämisehdotukset liittyvät vuorovaikutusteemaan. Ehdotan, että työntekijät kannustavat ja avustavat asukkaita keskinäiseen vuorovaikutukseen sekä panostavat yhteisöllisyyden kehittämiseen. Toinen kehittämisehdotukseni on, että asukkaiden kohtelusta keskustellaan työyhteisössä. Painopisteenä keskustelussa asukkaiden kohtelusta tulisi olla ystävällisyys, asukkaiden omien toiveiden huomioon ottaminen ja kunnioittaminen sekä heidän itsemääräämisoikeutensa.

Johtopäätöksenä on, että palvelutaloon kodin tuntua tuovat yhteisöllisyys, aito vuorovaikutus, asukkaiden omien toiveiden ja yksilöllisyyden huomioiminen ja kunnioittaminen. Opinnäytetyöni tuloksista ei voi tehdä yleistyksiä, mutta Koivulan ryhmäkodin työntekijät voivat hyödyntää tuloksia omassa toiminnassaan. Opinnäytetyö antaa suuntaa siitä, miten ikäihmiset kokevat ryhmäkodissa asumisen. Jatkotutkimuksia ajatellen olisi mielenkiintoista kuulla, miten Koivulan ryhmäkodin työntekijät kokevat ryhmäkodin arjen ja kodikkuuden. Lisäksi pidän tärkeänä, että myös muissa yksiköissä kysyttäisiin ikäihmisten mielipiteitä asumiseen liittyen. Nykyään korostetaan enemmän kotona asumista, mutta olisi mielenkiintoista kuulla, miten vielä kotona asuvat ikäihmiset ajattelevat kotona asumisesta palveluiden turvin, palveluasumisesta sekä vanhainkodissa asumista.

Asiasanat palveluasuminen, ikäihminen, narratiivisuus

Jonna Kriikku

Narratives of elderly people's living in service homes in Koivula service home

Year	2010	Pages	44
------	------	-------	----

The goal of my thesis was to create narratives of elderly people's living in service homes in Koivula service home. The meaning was to get to hear elderly people's voice. The residents were allowed to tell a story about their living in a service home and also in other ways tell about being in a service home in general. This kind of study has never been conducted in Koivula service home and that is why I think my thesis is important for the service home. The service home's staff receive valuable information on how the residents experience living in a service home. I think it is important that the residents are allowed to voice their own opinions about something that affects them. With the help of the interviews I also found out some suggestions on how to develop living in a service home. That is why my thesis also develops working life.

The target group of the thesis was Koivula service home's residents. The service home offers ordinary service habitation. Koivula service home is located in Western Finland, and I have worked there during Christmas 2009 and also during summers 2009 and 2010. The service home is therefore a familiar place for me, and I have learned to know the residents quite well during the past year. I interviewed two men and three women, all were over 80 years old. I used theme interviews. I chose narrative approach and my thesis is qualitative.

From five residents' interviews I created two narratives, which reflected the main themes in the material. The themes were care and interaction. In Olivia's narrative I introduce caring in a service home, because every resident mentioned in their interviews the service home's good care. In Elias' narrative I focus on the interaction in a service home, both between the residents and staff and among residents. My suggestions for developing are related to the theme of interaction. I suggest the staff encourage and assist the residents into reciprocal interaction and also develop communality. My other suggestion for developing is that the staff should discuss the residents' treatment with each other. Discussing the residents' treatment should focus on friendliness, noticing and respecting the residents' hopes and their autonomy.

I reach the conclusion that communality, authentic interaction, the residents' own hopes and noticing their individuality and respect bring a feeling of home in service habitation. The findings of my thesis cannot be generalised, but Koivula service home's staff can benefit from the findings in their own work. The thesis gives direction of how the elderly experience living in a service home. In further studies it would be interesting to learn, how Koivula service home's staff experiences the everyday life and home-like atmosphere of the service home. Furthermore I think it is important that the elderly's opinions about living in service home would be surveyed. Nowadays living at home is emphasized, but it would be interesting to hear, what the elderly living at home think about living at home with care services, service habitation and living in a nursing home.

Key words service habitation, an elderly person, narrative

Sisällys

1 Johdanto	5
2 Teoreettinen viitekehys	6
2.1 Neljäs ikä	6
2.2 Palveluasuminen	7
2.3 Koti	8
2.4 Narratiivisuus	9
3 Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset	10
4 Opinnäytetyön tausta	10
4.1 Koivulan ryhmäkoti	10
4.2 Työn kehittäminen	11
4.3 Aiemmat tutkimukset	13
5 Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät	16
5.1 Kvalitatiivinen tutkimus	16
5.2 Teemahaastattelu	17
5.3 Narratiivinen analyysimenetelmä	19
5.3.1 Aineiston analysointi	20
6 Tulokset	23
6.1 Hoivaavuus	23
6.2 Vuorovaikutus	25
6.3 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	27
6.4 Kodin merkityksellisyys	31
7 Pohdinta	33
7.1 Opinnäytetyön eettisyys	33
7.2 Opinnäytetyön luotettavuus	36
Lähteet	39
Liitteet	42
Liite 1 Haastattelukysymykset	42
Liite 2 Saatekirje ja suostumus tutkimukseen osallistuvilta	43

1 Johdanto

Tällä hetkellä puhutaan paljon ikäihmisten eliniän ja määrän kasvusta Suomessa. Yli 65-vuotiaita arvioidaan olevan 20 vuoden päästä yli 1,5 miljoonaa, joka on 26,1 % koko väestöstä. Jo kymmenen vuoden päästä määrän arvioidaan olevan noin 1,3 miljoonaa eli 23 %. (Tilastokeskus 2009.) Väestön ikääntyminen näkyy Suomessa siis jo aivan lähivuosina. Eri alan asiantuntijat pohtivat, miten tulevat haasteet sosiaali- ja terveyspalveluissa ratkaistaan. Julkisissa keskusteluissa on mietitty esimerkiksi eläkeiän nostamista, korostettu ikäihmisten kotona asumista mahdollisimman pitkään sekä puhuttu laitospaikkojen vähentämisestä. Mielestäni ikäihmisten omia mielipiteitä ei ole keskusteluissa riittävästi kuulunut. Pidän tärkeänä sitä, että juuri heidän mielipidettään kysyttäisiin heitä itseään koskevassa asiassa.

Tästä ajatuksesta lähti hiljalleen muodostumaan opinnäytetyöni aihe. Kiinnostukseni kohteena olivat ikäihmisten kertomat kertomukset, joten se sai minut valitsemaan teoreettiseksi lähestymistavaksi narratiivisuuden eli tarinallisuuden. Suunnittelin haastattelevani muutamaa ikäihmistä, jolloin saadusta haastatteluaineistosta muodostaisin kaksi tarinaa. Olin ollut töissä vanhusten ryhmäkoti Koivulassa Länsi-Suomessa, joten otin yhteyttä ryhmäkodin johtajaan tiedustellen, olisiko minun mahdollista toteuttaa opinnäytetyöni ryhmäkodissa. Sain myöntävän vastauksen opinnäytetyölleni, joten lähdin hahmottelemaan aihetta eteenpäin. Haastatteltavien yksityisyyden suojan varmistamiseksi ei raporttini sisällä ryhmäkodin tunnistetietoja, eli ryhmäkodin nimikin on raportissa muutettu.

Opinnäytetyöni tarkoituksiksi muodostui ikäihmisten äänen tuominen kuuluviin. Tavoitteena oli muodostaa tarinoita ikäihmisten palveluasumisesta Koivulan ryhmäkodissa. Osa Koivulan asukkaista on asunut jo useita vuosia ryhmäkodissa, ja he jos ketkä ovat asiantuntijoita kertomaan, millaista asuminen ryhmäkodissa on. Ryhmäkoti on kuitenkin heidän kotinsa, jossa heidän jokaisen tulisi saada olla omana itsenään. Koti on enemmän kuin vain paikka, jossa asutaan - se on koti, jossa jokainen elää jokapäiväistä elämäänsä. Haastattelin ryhmäkodin viittä asukasta. Haastatteluissa asukkaat saivat kertoa tarinan ryhmäkodissa asumisesta. Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus.

2 Teoreettinen viitekehys

2.1 Neljäs ikä

Vuonna 2030 yli neljännes eli 26 % suomalaisista on vähintään 65 vuotta täyttäneitä. Ikääntyneen väestön osuuden kasvu ei ole kuitenkaan tuonut minkäänlaista selkoa siihen, millä nimikkeillä tätä joukkoa tulisi kutsua. Vai onkohan edes mahdollista löytää yhteistä nimikettä kuvaamaan ikäryhmää, jonka niin sanottu jäsenyys ulottuu runsaan neljän vuosikymmenen mittaiseksi? Vanhus, ikäihminen ja seniori-nimikkeet edustavat eräänlaista modernisoitumisketjua, tosin entisetkin nimikkeet ovat yhä rinnakkaiskäytössä. Ikäjohdannaiset ilmaisut, eli esimerkiksi ikääntynyt, iäkäs ja ikäihminen ovat kielellisesti jokseenkin epämääräisiä, sillä kaikkihan me olemme ikääntyviä. Vanhus-nimikkeeseen puolestaan ei sanana liity minkäänlaisia kielteisiä mielikuvia, mutta toisaalta voi kysyä, miten hyvin termi kertoo jotain olennaista juuri vanhuuseläkeiän saavuttaneesta, hyväkuntoisesta kansalaisesta. Moni ei siis samastu vanhukseksi, mutta ei myöskään ikäihmiseksi yhteiskunnassa, jossa vielä korostetaan nuoruusihanteita. (Helander 2006, 16-17.)

Tämän ikäihmisterminologian horjuvuuden eräänä syynä on juuri nimenomaan se, että saman nimikkeen alle on pyritty työntämään suuri joukko hyvin eri-ikäisiä sekä erilaisessa elämäntilanteessa olevia ihmisiä. Ikäihmisten kohdalla on alettu päätyä kahteen, joskus useampaankin iän, fyysisen tai henkisen kunnon perusteella muodostuvaan alaryhmään. Käytetyin alaryhmitelyperusta on kolmas ja neljäs ikä. Tämän järjestyslukupерustaisen jaon taustana on ajatus, että ihmisen koko elämänkaari on jaettavissa neljään tai viiteen elämänvaiheisiin sen mukaan, lasketaanko lapsuus ja nuoruus eri vaiheisiin. (Helander 2006, 19.)

Kolmas ikä on ajanjakso, joka sijoittuu työelämästä pois jäämisen ja neljännen iän väliin. Neljännessä iässä on tyypillistä, että ikäihmisellä on tarve turvautua yhä etenevässä määrin toisen apuun ja tukeen, jotta hän voi selviytyä vanhuuden sairauksien alentaman toimintakyvyn sekä heikkenevän terveyden varassa päivittäisestä elämästään. (STM 2008, 50.) Käytän neljännen iän termiä opinnäytetyössäni, sillä opinnäytetyösuunnitelmaa tehdessäni kaikki Koivulan ryhmäkodin asukkaat olivat yli 80-vuotiaita. Kesän aikana tilanne muuttui sen verran, että asukkaista osa oli alle 80-vuotiaita. En silti kokenut sen olevan ongelma keskeisten käsitteiden suhteen, sillä kaikki haastateltavat olivat yli 80-vuotiaita. Mielestäni neljäs ikä rajaa tutkimuskohteen jäsenet hyvin, sillä käsitettä ikäihmiset tai vanhukset olisi paljon monimutkaisempaa rajata.

Kolmannelle iälle pidetään tyypillisenä, että yksilö voi elää palkkatyöstä vapautumisen ja vanhemmuutta koskevien velvoitteiden vähenemisen jälkeen yhteiskunnan tukitoimista riip-

pumatonta, aktiivista, suhteellisen terveen ja hyväkuntoisen elämää. Kolmannen iän katsotaan alkavan hyvin lähellä nykyistä eläköitymisen keski-ikää, 60 - 65 vuoden ikää. Kolmas ikä päättyy noin 80 vuoden iässä, jolloin neljäs ikä alkaa. Neljännen iän ihmiselle on tunnusomaista riippuvuus ulkopuolisesta avusta ja ulkopuolisista ihmisistä. On kuitenkin muistettava, että merkittävä osa neljättä ikää elävistä ihmisistä pystyy toimimaan tietyillä elämänalueilla. Moni neljäsiäinen on kykenevä käyttämään itsenäisesti hänelle kuuluvia kansalaisoikeuksia, kuten äänioikeutta. (Helander 2006, 20.) Neljännessä iässä ikäihmisen haavoittuvuus kuitenkin korostuu, sillä jos esimerkiksi hänen tukijärjestelmänsä pettää, hän kaatuu tai sairastuu äkillisesti, voi toimintakyky yhtäkkiä romahtaa. Näin palveluntarvekin oleellisesti kasvaa. (Sarvimäki & Heimonen 2010, 18.)

Neljäs ikä voisi tarkoittaa myös ”vanhoja vanhoja” (75-84-vuotiaat) ja ”vanhoja vanhimpia” (85-vuotiaasta ylöspäin). Nämä kuuluvat yhteen jaottelutapaan ikäihmiskirjallisuudessa. Ikäihmiset ryhmiteltäisiin näin siis nuoriin vanhoihin (65-74-vuotiaat), vanhoihin vanhoihin ja vanhoihin vanhimpiin. (Helander 2006, 21.) Saarenheimo puolestaan kirjoittaa (2003, 25), ettei kolmanteen ja neljänteen ikään jaottelu välttämättä tee oikeutta kaikkien iäkkäiden elämäkululle juuri sen vuoksi, että vanhuus elämänvaiheena kestää useita vuosikymmeniä. Tietyllä tapaa olen samaa mieltä, sillä tuskin mikään jaottelu tyydyttää kaikkia, koska ikäihmisten elämäntilanteet voivat olla niin erilaisia. Joka tapauksessa käsite neljäs ikä sopii opinäytetyöhöni parhaiten, sillä jokainen ryhmäkodin palveluasukas on tilanteessa, jossa ulkopuolinen apu on välttämätöntä. Jako kolmanteen ja neljänteen ikään tuntuu lisäksi yksinkertaisimmalta, eikä herätä millään tavalla negatiivisia mielikuvia. Sainiokin (2004, 156) muistuttaa, ettei vanhenemista ilmiönä tulisi torjua sen ristiriitaisuudesta huolimatta. Vanhuus kuuluu ihmisen elämään.

2.2 Palveluasuminen

Palveluasumiselle ei oikeastaan ole varsinaista virallista määritelmää, mutta lyhyesti sen voisi kertoa olevan asumista, joka sisältää aina asumisen lisäksi myös palvelut. Ikääntyvien palveluasuminen on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat tukea itsenäisessä suoriutumisessa sekä apua asumisensa järjestämisessä. Ryhmäkoti tai palvelutalo on joko kunnan tai jonkin muun tahon omistama kohde, joka mahdollistaa palveluasumisen. Ikäihmiselle siis tarjotaan asunto, jossa hänellä on saatavilla palveluja ja asunnon lisäksi talossa on myös yhteisiä tiloja. Kansaneläkelaitos määrittelee palveluasumisen kuuluvaksi avohoidon puolelle, joka erottaa sen vanhainkodeista. (Andersson 2007, 9.)

Myös sosiaali- ja terveysministeriö (2008) määrittelee palveluasumiseen kuuluvan vuokrasopimuksen eli asumisen lisäksi hoiva- ja hoitopalvelut. Palveluasuminen tuntui mielestäni ryhmäkotiasumista paremmalta ja virallisemmalta käsitteeltä. Aluksi pohdin, onko ikäihmisten ryh-

mäkodilla ja palvelutalolla eroa keskenään, mutta kuten aiemmasta kappaleesta kävi ilmi, ainakin Andersson (2007, 9) kirjoittaa niiden tarkoittavan samaa asiaa. Myös ryhmäkoti Koivulan toiminnanohjaaja oli samaa mieltä, sillä molemmissa on kuitenkin kyse palveluasumisesta. Käytän työssäni sekä palveluasumista sekä ryhmäkotiasumista. Palveluasuminen jaetaan tavalliseen ja tehostettuun palveluasumiseen. Ero on siinä, että tehostetussa palveluasumisessa henkilökunta on paikalla ympäri vuorokauden. Molemmat kuitenkin kuuluvat avohoidon puolelle. (Andersson 2007, 9.) Koivulan ryhmäkodissa kyse on siis tavallisesta palveluasumisesta. Haukka, Kivelä, Medina, Pyykkö ja Vehviläinen (2005, 47) toteavatkin palvelutalojen muotoutuneen laitoshoidon ja kotona asumisen välimaastoon. Heidän mukaansa palvelutaloissa on kuitenkin eroa: joissakin on kodinomainen ympäristö ja toiset puolestaan muistuttavat laitoshoidtoa.

Andersson (2007, 56-57) toteaa palveluasumisen toteutuvan parhaimmillaan siten, että palvelujen käyttö perustuu asukkaan omiin valintoihin. Palveluiden tulisi tukea omatoimisuutta ja asukkaiden turvallisuudesta on tärkeää huolehtia. Lisäksi palvelutalossa tulisi olla yhteisiä tiloja, jotka tukevat yhteisöllisyyttä. Yhteinen toiminta lisäksi vähentää sekä turvattomuutta että yksinäisyyttä. Tärkeä seikka on myös mainita, että palvelutalon tulisi olla lähellä palveluja ja hyvien liikenneyhteyksien varrella. Toivottavaa on, että toimintakyvyltään erilaiset ihmiset pystyisivät asumaan palvelutalossa, eikä asukkaan terveydentilan tai palvelutarpeen muutos tarkoittaisi heti muuttoa pois palvelutalosta.

2.3 Koti

Koti on kokemuksena meille kaikille oma ja erilainen. Käsitteenä se onkin hankala määritellä, varsinkin tutkimusmielessä. Koti jakaa meitä, mutta toisaalta yhteinen piirre kodissa on sen merkittävyys. Se on tila, jossa elämme arkeamme. Koti on tunnetila. (Suikkanen 2010, 9.) Paikka, jota kutsumme kodiksi viittaa siis ”sekä konkreettisesti asumisen järjestämiseen että eksistentiaalisempaan puoleen olemista ja kokemista” (Vilkko 1997, 172). Nykyään yhteiskunta korostaa liikkuvuutta ja liikettä, ja asettaakin näin kyseenalaiseksi ajatuksen kodista pysyvänä ja turvallisena elämän keskuksena. Toisaalta silti monet tutut tekijät vaikuttavat kodin ytimissä. Koti on intiimin olemassaolon paikka, kotia hoivaamme ja pidämme yllä. Koti tekee sen meille myös vastavuoroisesti. Koti on suojaava tila, johon liittyy psykofyysinen tunne. Koti on johonkin turvalliseen ja yksityisyyteen, tuttuun ja taattuun nojaamista. (Vilkko 2010a, 14.)

Marin kirjoittaa (2003, 39) kodin olevan mielenmaisema, kodin tuntu, joka edustaa pysyvyyttä ja jatkuvuutta. Toisaalta hän myös huomauttaa, että tällaiset koti-analyysit antavat usein liian idealisoidun käsityksen kodista, sillä yksityisenä alueena se saattaa olla myös vallan- ja voimankäytön paikka. Ja huomattava on, ettei vanhainkoti tai palvelutalo ole samalla lailla koti kuin edelliset elämänvaiheen kodit. Vanhainkoti tai palvelutalo on ulkopuolelta käsin

luotu paikka ja yhteisö, johon kodinomaisuus voidaan erilaisin keinoin tuottaa. Sen historiaa ei siis voi aloittaa alusta asti omilla ehdoillaan, eikä tilaa voi täyttää miten vain. Tärkeää kuitenkin mielestäni on, että palvelutalon ja vanhainkodin kodin tuntuun ja viihtyvyyteen panostetaan, ja että jokaisella asukkaalla on oma yksityinen huoneensa jonka hän saa omilla tavaroillaan sisustaa.

Yksinäisyys on yhä yksi ikäihmisten ongelmista. Toki on huomattava, että yksinäisyydessä on eri puolia; yksin asuminen tai oleminen ei välttämättä tarkoita yksinäisyyttä. Toisaalta ihminen voi tuntea yksinäisyyttä, vaikka ympärillä olisi paljonkin ihmisiä. Yksinäisyyden kokeminen on sekä kulttuurisidonnaista että suhteellista. Suhteellinen käsite se on siinä mielessä, että ihminen tarkastelee omaa tilannettaan suhteessa joko toivottuun tilanteeseen tai omaan aikaisempaan tilanteeseensa. Yksinäisyyden tunne liittyy usein sosiaalisten suhteiden ja kontaktien puuttumiseen, joka voi johtua monista eri syistä. Yksinäisyyden kokeminen riippuu kuitenkin enemmän ihmissuhteiden laadusta kuin määrästä. (Saarenheimo 2003, 103-105.)

Itse ajattelen kodilla olevan merkitystä yksinäisyyden kokemiseen. Ikäihminen tai kuka tahansa tarvitsee kodin, joka on eräänlainen turva- ja suojapaikka. Kodin täytyy olla paikka jossa saa olla kuin kotonaan, oli se koti sitten omakotitalo, palvelutalo tai vanhainkoti. On aihetta pohtia, kuinka kodilta palvelutalot ja vanhainkodit mahtavat ikäihmisistä tuntua? Haastatte- luissa kuulin asukkaiden mielipiteen siitä, millainen koti ryhmäkoti heille on.

2.4 Narratiivisuus

Valitsin opinnäytetyöni lähestymistavaksi narratiivisuuden eli tarinallisuuden, sillä ikäihmisten kertomat tarinat ja kertomukset ovat pitkään kiinnostaneet minua. Heikkinen (2007, 142) kertoo narratiivisuuden olevan lähtöisin latinan kielestä. Englannissa narrate tarkoittaa kertomista, ja narrative kertomusta. Käsitteelle ei ole silti vakiintunut suomenkielistä sanaa, mutta Heikkinen kertoo omaksuneensa tarinallisuuden narratiivisuuden synonyymiksi. Narratiivisuudella on hänen mukaansa (2007, 144) ainakin neljä erilaista ulottuvuutta. Ensinnäkin sillä voidaan viitata tiedonprosessiin. Narratiivisuudella voidaan myös viitata aineiston analyysitapoihin, tai sitä voidaan käyttää kuvattaessa tutkimusaineiston luonnetta. Tarinallisuus on voitu myös liittää narratiivien käytännölliseen merkitykseen.

Kuten Heikkinenkin, myös moni muu kirjoittaja (esim. Kujala 2007, Laitinen & Uusitalo 2008) on viitannut teksteissään Hännisen väitöskirjaan. Hänninen kirjoittaa väitöskirjassaan (1999, 13), että ihminen rakentaa merkitystä uudelleen elämänsä muutostilanteissa tarinoiden avulla. Hän käyttää tarinallisuutta ja narratiivisuutta synonyymisesti, ja Heikkinen kirjoittaa (2007, 142) tehneensä samoin. Hänninen kertoo (1999, 15, 19-22) väitöskirjassaan, että tarinallisessa lähestymistavassa tarina nähdään jollakin tavoin keskeisenä sekä ajattelun että elämän jäsentämisen muotona. Tarinalla on ajallinen kokonaisuus, eli alku, keskikohta ja

loppu. Keskeisenä perusasiana on juoni. Tarinan määrittelyn lähtökohtana ovat Aristoteleen esittämät ajatukset Runousopissa. Hänninen kirjoittaa myös kertomuksen käsitteestä, jonka hän kertoo olevan tyypillisimmin kielellinen. Kertomus viittaa tarinan esitykseen merkkien muodossa, mutta se voidaan toisaalta tulkita monella tavalla. Tarinaansa kertomalla ihminen voi jakaa kokemuksiaan sekä reflektoida niitä.

Pidin tärkeänä, että asukkaat voisivat haastattelussa tarinoiden avulla jakaa kokemuksiaan sekä reflektoida niitä. Toivon, että he kokivat kertomuksensa tärkeiksi ja arvokkaiksi, ei vain minulle vaan tietysti myös itselleen. Kaasilan (2008, 41) vastaus kysymykseen, miksi kertomukset ovat tärkeitä, on yksinkertainen: koska ihmiset elävät kertomusten maailmassa. Jos joltain henkilöltä kysytään, miksi hän teki jotain niin kuin teki, saa vastauksen yleensä kertomuksen muodossa.

3 Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tavoitteena oli siis muodostaa tarinoita ikäihmisten palveluasumisesta Koivulan ryhmäkodissa. Tarkoituksena oli tuoda ikäihmisten ääni kuuluviin. Haastattelukysymyksilläni (liite 1) sain vastaukset tutkimuskysymyksiini. Aineistosta esille nousseet kaksi tärkeintä teemaa olen tuonut tarinoissani esiin.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaista asuminen ryhmäkodissa on asukkaiden näkökulmasta?
2. Mitkä asiat tuovat kodin tunnun palveluasumiseen?
3. Millaiset asiat tuovat mielekkyyttä ryhmäkotiasumiseen?
4. Miten ryhmäkotiasumista voitaisiin kehittää?

4 Opinnäytetyön tausta

4.1 Koivulan ryhmäkoti

Koivulan ryhmäkoti sijaitsee Länsi-Suomessa. Kerron tässä kappaleessa lyhyesti ryhmäkodista. Koivulan ryhmäkoti kuuluu yhdistykseen, joten se on siis kolmannen sektorin toimija. Ryhmäkoti on tarkoitettu ikäihmisille, jotka ovat vielä melko omatoimisia, sillä öisin asukkaat ovat turvapuhelimen varassa. Kun omassa kodissa asuminen ei enää onnistu, mutta laitoshoidollekaan ei ole tarvetta, on ryhmäkotiasuminen tällöin sopiva asumismuoto. Koivulan ryhmäkodissa on 20 asuntoa, joiden lisäksi asukkaiden käytettävissä on yhteisiä tiloja. Jokaisen asukkaan kanssa tehdään hoito- ja palvelusuunnitelma. Palvelusopimuksen hinta määräytyy asukkaan varallisuuden mukaan. Palvelusopimus sisältää siivous- ja pyykipalvelun, lääkehoidon, hoiva-,

tuki- ja turvapalvelut. Lisäksi asukkailla on mahdollisuus ateriapalveluun. (Koivulan ryhmäkoti 2010.)

Siivous- ja pyykipalveluun kuuluu huoneiden siivous vähintään kerran viikossa. Asukkaita autetaan pukeutumisessa ja henkilökohtaisen hygienian hoidossa, sekä lisäksi henkilökunta huolehtii asukkaiden kaikista pyykeistä. Lääkehoitopalveluun kuuluu reseptien uusiminen sekä lääkkeiden hakeminen apteekista. Lääkkeet jaetaan dosetteihin ja annetaan kullekin asukkaalle erikseen sovitulla tavalla. Hoiva-, tuki- ja turvapalveluihin kuuluu muun muassa erilaiset seurannat, kuten verenpaine-, verensokeri- ja hemoglobiinimittaukset. Toimintaan kuuluu perushoiva ja huolenpito sekä perusterveydenhuolto. Hoito- ja palvelusuunnitelmassa suunnitellaan ja sovitaan, millaista apua kukin asukas tarvitsee. Jokaisella asukkaalla on käytössään turvapuhelin ja ranneke. Päivisin puhelut ohjautuvat henkilökunnan puhelimeen, öisin turvapuhelinpalvelun tarjoajalle. Ryhmäkodin asukkaaksi haluava täyttää asuntohakemuksen. Asukkaat voivat hakea asumistukea ja hoitotukea Kelalta. Valinnan palveluasuntoihin harkitsee SAS - moniammatillinen työryhmä, ja päätöksen tekee kunnan kiinteistöpäällikkö yhdessä vanhustenkotiyhdistyksen hallituksen kanssa. (Koivulan ryhmäkoti 2010.)

Koivulan ryhmäkodin toiminta-ajatuksena on toimintakyvyn tukeminen. Ryhmäkodissa pyritään järjestämään erilaisia toiminnallisia hetkiä, joihin kukin asukas saa osallistua oman vointinsa ja kykynsä mukaan. Koivulan ryhmäkodissa noudatetaan kuntouttavaa työtettä, joka tarkoittaa kaikkea sitä toimintakykyä edistävää ja tukevaa toimintaa, jota työntekijät tekevät osana päivittäistä työtään. Kuntouttava työote on siis tapa tehdä arjen työtä. Siinä vahvistetaan ikäihmisen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä huomioidaan olemassa olevat voimavarat. (Holma, Heinonen & Voutilainen 2002, 44, 47.)

4.2 Työn kehittäminen

Opinnäytetyön avulla Koivulan ryhmäkodin työntekijät saavat arvokasta tietoa siitä, miten ryhmäkotiasumista voitaisiin kehittää. Näin opinnäytetyö on työelämää kehittävää, sillä työyhteisö voi hyödyntää opinnäytetyön tuloksia omassa toiminnassaan. Asukkaat ovat luonnollisesti kehittämisessä avainasemassa haastatteluiden vuoksi. Keränen, Nissinen, Saarnio ja Salminen toteavat (2001, 84-85), että laatu sosiaali- ja terveyspalveluissa kiinnostaa jokaista. Sekä asiakkaat, ammattilaiset että palvelujen rahoittajat haluavat hyviä, joustavia, yksilöllisiä sekä tietysti kohtuuhintaisia palveluja. Yhteiseksi eduksi nähdään se, että palvelujen laatua seurataan, arvioidaan ja kehitetään. Sosiaalityön ajatellaan kuitenkin olevan tärkeää arvioimattakin, mutta yhä useammin sen ammattikäytäntöjä tarkastellaan muun muassa toiminnan tuloksellisuuden, vaikuttavuuden ja laadukkuuden arvioivasta näkökulmasta.

Työyhteisöissä tarvitaan tasapainoista kehittämistä sekä sisäistä uudistumista. (Seppänen-Järvelä & Vataja 2009a, 9.) Hyvän toimintakyvyn omaavalla työyhteisöllä on vahvuutta vastata päivittäiseen perustehtävään (eli tyypillisesti palvelutoimintaan), mutta myös muutostilanteiden käsittelyyn. (Seppänen-Järvelä & Vataja 2009b, 13.) Nykyään tarvetta uudistumiseen työssä tuovat muun muassa asiakastyön vaikeutuminen, työmäärän lisääntyminen, paineet työn vaikuttavuuden lisäämiseksi sekä työntekijöiden saatavuuteen, riittävyyteen ja jaksamiseen liittyvät asiat. Kehittäjyyttä pidetään kuitenkin nykyisin olennaisena osana ammatillisuutta sekä palvelutoimintaa. Suunnittelu ja kehittäminen kuuluvat jokaisen ammattirooliin, se ei ole vain johtajien ja esimiesten vastuu. (Seppänen-Järvelä & Vataja 2009a, 9-10.)

Koen opinnäytetyöni aiheen olevan tärkeä ja ajankohtainen. Ikäihmisten palvelujen laatusuosituksessa kerrotaan (STM 2008, 31) asiakaslähtöisyydestä, joka on keskeinen osatekijä hyvässä hoidossa ja palvelussa. Oleellista on asiakkaan tarpeiden, voimavarojen sekä toimintaympäristön huolellinen ja monipuolinen arviointi. Toimintakykymittareita tai arviointijärjestelmiä sekä asiakkaan ja omaisten haastattelua sekä havainnointia käytetään apuna kun palveluissa arvioidaan, ylläpidetään ja edistetään asiakkaiden toimintakykyä ja kuntoutumista.

Asiakaslähtöisesti toimivan yksikön toiminta suunnitellaan niin, että palveluja saavan asiakkaan tarpeet ja voimavarat ovat keskiössä. Asiakas on myös omien voimiensa mukaisesti mukana palveluiden tarpeiden arvioimisessa, palvelujen suunnittelussa, toteutuksessa sekä vaikutusten arvioimisessa. (STM 2008, 49.) Opinnäytetyöni avulla asiakkaat saavat mahdollisuuden kertoa palveluasumisen hyvistä ja huonoista puolista, kertoa millainen paikka kodin tulisi olla sekä vaikuttaa ryhmäkotiasumisen kehittämiseen. Ikäihmisten palvelujen laatusuosituksessa (STM 2008, 39-43) on asetettu lisäksi tavoitteeksi esteettömät, turvalliset sekä viihtyisät asumis- ja hoitoympäristöt, jotka mahdollistavat itsenäistä suoriutumista sekä tarjoavat tukea osallisuuteen sekä mielekkääseen tekemiseen. Esteetön ympäristö ylläpitää ja edistää fyysistä, psyykkistä, sosiaalista sekä kognitiivista toimintakykyä. Se myös pienentää tapaturmariskiä sekä vähentää apuvälineiden tai avustajan tarvetta. Hyvin suunniteltu esteetön ympäristö myös lisää omatoimisuutta ja tasa-arvoisuutta.

Koivisto kirjoittaa (2009, 117-118, 123) Bikva-menetelmästä, joka on asiakaslähtöinen arviointi- ja kehittämismenetelmä. Vaikka en tätä menetelmää opinnäytetyöprosessissa käyttänytkään, kerron siitä sen vuoksi, että menetelmässä asiakkaat ovat kehittämisessä mukana. Bikva-menetelmä perustuu olettamuksiin ja lähtökohtiin, joiden mukaan asiakkaan kokemustietoa tarvitaan kehittäessä palvelujen laatua. Lisäksi lähtökohtana on, että asiakas on arvokas tiedonantaja sekä kumppani palvelujen kehittämisessä. Asiakas arvioi oman kokemuksensa perusteella palveluja ja määrittää näin arvioinnin kriteerit. Tarkoituksena on siis tuoda asiakkaiden ääni kuuluviin. Haastatteluissa asiakas kertoo kokemuksistaan, näkemyksistään, mielipiteistään ja arvoistaan.

Opinnäytetyössäni välitän näitä asioita narratiivisen analyysin keinoin. Koivisto kuitenkin muistuttaa (2009, 123-124), että asiakkaiden mielipiteiden, ajatusten ja mahdollisten kehittämisideoiden välittäminen ei vielä tarkoita sitä, että ne huomioitaisiin ja niiden pohjalta tehtäisiin kehittämis ehdotuksia. Tämän vuoksi työyhteisöltä ja johtajilta edellytetään avoimuutta asiakkaan äänelle sekä sitoutumista. Eli vaikka Koivulan ryhmäkodin asukkaat ovat kehittämisessä avainasemassa, on lähes kokonaan työyhteisöstä kiinni, miten asukkaiden esille tuomiin asioihin vastataan.

4.3 Aiemmat tutkimukset

Löysin tutkimuksia, joiden aihe oli hyvinkin lähellä oman opinnäytetyöni aihetta. Melko vähän on kuitenkin tutkittu juuri palvelutaloissa asuvien ikäihmisten kokemuksia asumisesta ja ryhmäkodin kodikkuudesta. Etsin siis tutkimuksia, joissa olisi haastateltu joko palvelutalon tai vanhainkodin ikäihmisiä, ja että asukkailta olisi kysytty joko asumiseen liittyviä kokemuksia tai/ja kodin merkitystä asuinpaikassaan. Tutkimuksia löysin esimerkiksi Helsingin kaupungin kirjastosta, jossa oli kaupungin sosiaaliviraston tekemä tutkimus asukkaiden tyytyväisyydestä hoitoon Helsingin vanhainkodeissa ja palvelutaloissa vuonna 2008. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää hoidon laatua asukkaiden näkökulmasta. Tutkimukseen osallistui peräti 1128 henkilöä, joista palvelutaloissa asui 628 henkilöä ja vanhainkodeissa 526 henkilöä. Haastattelussa käytettiin asiakastyytyväisyys-mittaria, jossa oli 81 strukturoitua ja viisi avointa kysymystä. Tutkimus oli siis varsin laaja, tosin kirjoittajat muistuttavat, ettei tutkimuksen perusteella voi tehdä kokonaisvaltaisia päätelmiä asukkaiden hoitoajoista, asumismuodosta tai muusta vastaavasta. (Soini, Kaukonen, Varis, Silander & Muurinen 2009, 1, 8.)

Tutkimukseen osallistuvat olivat asumismuotoonsa ja asuinympäristöönsä pääasiassa tyytyväisiä. Suurin osa oli sitä mieltä, että henkilökunta oli osaavaa ja luotettavaa, mutta silti peräti neljäsosa koki, että joku tai jotkut henkilökunnan jäsenet toimivat hoitotoimenpiteitä tehdessään kovakouraisesti. 17 % vastanneista koki myös loukkaavana jonkun tai joidenkin henkilökuntaan kuuluvien käytöksen. Avovastauksissa toivottiin muun muassa lisää henkilökuntaa, ja että henkilökunta ei vaihtuisi. Puolet kokikin, että joku henkilökunnan jäsenistä oli tullut läheiseksi. Osuus oli kuitenkin pienentynyt vuoden 2004 tutkimuksesta, erityisesti vanhainkodeissa. (Soini ym. 2009, 1, 36-37.)

Sosiaaliviraston tutkimuksen perusteella kahdella kolmasosalla vastanneista oli mahdollisuus vaikuttaa päivittäistä hoitoaan koskeviin asioihin. Omien toiveiden mukaista ruokaa sai puolet vastanneista, ja harrastus- sekä ajanviettoiminnan riittävyyteen oli tyytyväisiä 67 %. Tutkimuksen tulosten perusteella esitettiin seitsemän erilaista kehittämis ehdotusta. Kehittämis-toimenpiteitä olivat muun muassa, että hyvistä toimintatavoista ja asukkaiden kaltoinkohte-

lusta keskusteltaisiin työyhteisössä, asukkaiden mahdollisuuksia esittää ruokailuun liittyviä toiveita lisättäisiin, jokaiselle asukkaalle tehtäisiin oma ulkoiluohjelma, omahoitajan roolia vahvistettaisiin, sekä kannustettaisiin ja avustettaisiin asukkaita omais- ja läheissuhteiden säilyttämiseen ja keskinäiseen vuorovaikutukseen. (Soini ym. 2009, 1, 42-43.)

Berglundin (2007, 46-51) tutkimuksen tavoitteena oli kuvailla tyytyväisyyttä hoitamisen ja asumisen olosuhteisiin ikäihmisten, henkilökunnan ja omaisten ilmaisemana. Ikäihmisiä haastateltiin, ja omaiset ja työntekijät täyttivät kyselylomakkeen. Tutkimus toteutettiin kaikkiaan neljässä ruotsalaisessa vanhainkodissa. 195 asukasta osallistui haastatteluun, omaisista kyselylomakkeen täytti 526 henkilöä ja työntekijöistä 413. Ruotsissa on tutkittu hyvin vähän sitä, mitä tarkoittaa olla tyytyväinen hoitoon. Tutkimuksessa vanhainkodin todettiin olevan hyvä vaihtoehto ikäihmisille. Tutkimuksen perusteella työntekijät eivät kuitenkaan olleet tietoisia ikäihmisten oikeudesta vaikuttaa omaan hoitoonsa, ja kuinka tärkeää ikäihmisille on, että he saavat tietoa muuttuneesta terveydestään. Berglund muistuttaa, että tiedon välittäminen yksilölle on yksi perusedellytyksistä kaikessa hoidossa, ja erityisesti kun hoidetaan ikäihmisiä. Hyvä yhteydenpito on tärkeää sekä asukkaille että omaisille. Ikäihmisillä tulisi olla oikeus sanoa mielipiteensä heidän yksilöllisistä tarpeistaan ja toiveistaan oman hoitonsa suhteen. (Berglund 2007, 46-51.)

Piironen, Lyytinen ja Routasalo (2005) tutkivat asukkaiden kokemuksia yhden helsinkiläisen palvelutalon arjesta. He haastattelivat 20 palveluasukasta. Tutkimus sisälsi neljä teema-aluetta, jotka olivat hyvän hoidon ja palvelun edellytykset ja tavoitteet, hyvän henkilökunnan ominaisuudet, hyvä vuorovaikutus ja ympäristö sekä hyvään hoitoon ja palveluun liittyvät toiminnot. Teemat olivat siis varsin laajat, jotka sisälsivät vielä useita alakäsitteitä. Haastattelavilla oli myönteinen kuva palveluasumisesta, he kokivat sen parantaneen heidän hyvinvointiaan ja terveydentilaansa. Hyvän hoidon ja palvelun edellytyksiä olivat muun muassa palvelut, henkilökunta ja turvallisuus. Henkilökunnan hyviin ominaisuuksiin kuului muun muassa iloisuus, ystävällisyys, kärsivällisyys, sydämellisyys sekä yksilöllinen suhtautuminen asukkaisiin. Lisäksi hyviin ominaisuuksiin kuuluivat avun antaminen joustavasti, kärsivällisesti ja huumorilla. Asukkaat kertoivatkin kohdanneensa näitä ominaisuuksia palvelutalossa. Huonona asiana koettiin työntekijöiden kiire. Asukkaan ja työntekijän välinen vuorovaikutussuhde liittyi palvelujen käyttämiseen, jossa tärkeää oli luottamus, työntekijän ystävällisyys, empaattinen ja myötämielinen asenne asukkaaseen sekä palvelualttius. (Piironen, Lyytinen & Routasalo 2005.)

Piironen ym. (2005) tutkimuksessa osa asukkaista koki rajoittavat aikataulut sekä toisten asukkaiden loukkaavat puheet ikävänä asiana. Osa oli solminut uusia ystävyssuhteita palvelutalossa, mutta kaikki eivät olleet tässä onnistuneet, ja yksinäisyys saattoi vaivata. Ilmapiiri palvelutalossa koettiin kuitenkin hyväksi, ja asukkaat toivoivatkin saavansa asua mahdolli-

simman kauan palvelutalossa. Aukkaat olivat tyytyväisiä sekä asuntoonsa että asuinympäristöönsä. Heidän mielestään yksityisyys otettiin palvelutalossa hyvin huomioon. Kodikkuutta puolestaan lisäsi tutustuminen henkilökuntaan ja asukkaisiin, asukkaiden tervehtiminen ja ystävällinen kohtelu, ystävät sekä koristelu juhlapyhien ajaksi. (Piironen ym. 2005.) Tutkimuksen tulosten perusteella asukkaat vaikuttivat olevan hyvinkin tyytyväisiä palveluasumiseen. Kirjoittajat itsekkin toteavat (2005, 73), että heidän haastattelemansa asukkaat olivat hyväkuntoisia, joten pohdittavaksi jäi, olisiko huonokuntoisemmilta asukkailta saatu erilaisia tuloksia, sillä heillä olisi ollut enemmän kokemusta palveluista.

Koskela (2004, 1) selvitti tutkimuksessaan vanhainkodin arkea asukkaiden kokemana. Hän pelasi Laatupeliä, joka on Stakesin kehittämä peli asiakaspalautetta varten. Peliä pelattiin ryhmissä, kaiken kaikkiaan 31 asukkaan kanssa. Erytystä huomiota kiinnitettiin miesasukkaiden mielipiteisiin. Keskustelut analysoitiin sisällönanalyysimenetelmällä. Koskela totesi tutkimuksessaan, että on vaikea osoittaa yhtä hyvää toimintatapaa vanhainkodille, sillä ikäihmiset toiveet ja tarpeet ovat niin erilaisia. Asukkaista osa koki vanhainkodin parhaaksi mahdolliseksi kodiksi, osa puolestaan paikaksi kodin ja laitoksen väliltä. Koskela oli myös todennut, että asukkailla oli taipumus ilmaista tyytyväisyyttä palveluun, vaikka aidon tyytyväisyyden lisäksi saattaa kyse olla joskus myös enemmänkin tyytymisestä ja alistumisesta vallitsevaan käytäntöön. (Koskela 2004, 1.)

Päivärinnan tekemässä tutkimuksessa (1996, 5) haastateltiin viiden eri puolella Suomea sijaitsevien palvelutalojen asukkaita. Tutkimus on jo 14 vuotta vanha, mutta päätin kertoa siitä työssäni sen vuoksi, että aiheeseen liittyviä tutkimuksia löytyi melko vähän - mikä toki kertoo opinnäytetyöni aiheen ajankohtaisuudesta ja tärkeydestä. Lisäksi tässä tutkimuksessa on käytetty narratiivista näkökulmaa. Päivärinnan tutkimusaineisto koostui nimittäin tarinallisesta osuudesta, jolloin asukkaat kertoivat elämästään palveluasumisessa melkoisen vapaasti. Tämä kertova osuus täydentyi elämänlaatu - käsitteen avulla teemoitetusta haastatteluosuudesta. Päivärinta haastatteli 24 asukasta, mutta ei vain iäkkäitä, vaan heidän joukossaan oli myös nuoria; nuorin oli peräti 28-vuotias. (Päivärinta 1996, 5, 20.)

Muutto palvelutaloon oli ollut asukkaille suuri elämänmuutos, joka katkaisi aikaisemman asumis- ja elämishistorian usein ennalta arvaamatta ja lupaa kysymättä. Palveluasumiseen sisältyi kuitenkin yksilöllinen mahdollisuus itsenäiseen elämään ja selviytymiseen. Kaupunkilaisille palveluasuminen oli näyttäytynyt selvemmin mahdollisuutena elämän jatkumolla kuin maaseudulla eläneille. Toisaalta ”vieraskokemuksen” korostuminen selittyy myös sillä, että tutkimuksen teosta on niin kauan aikaa, että palvelutalojen toiminta oli tuolloin vasta vakiintumassa. Aukkaat olivat sekä tyytyväisiä että tyytymättömiä palveluasumiseen, ja kantoivat jopa syyllisyyttä tyytymättömyydestään. (Päivärinta 1996, 53.)

Palveluasuminen oli parantanut asukkaiden kokemaansa terveyttä ja toimintakykyä sekä lisännyt turvallisuuden tunnetta. Aukkaat kokivat saavansa tehdä päätöksiä omista lähtökohdistaan ja tarpeistaan. He myös totesivat, ettei koskaan aiemmin ole suomalaisilla ikäihmisillä ollut näin hyviä olosuhteita olla ja elää. (Päivärinta 1996, 54, 5.) Mietin kuitenkin itse, olisiko tässä syy siihen, että asukkaat kokivat tyytymättömyydestään syyllisyyttä; eli että ei ”saisi” valittaa, kun periaatteessa kaikki on hyvin. Henkilökunnan merkitys korostui ryhmäkodeissa asuvien kertojien kokemuksissa, samoin terveyden- ja sairaanhoidon palvelujen merkitys sekä saatavuus. Oleskelutiloilla puolestaan osoittautui olevan suuri merkitys asukkaiden yhteisöllisyyden kokemukselle. Sosiaalinen kanssakäyminen ja naapuriyhteys muodostivat osan asukkaiden kokemuksellista elämänlaatua palveluasumisessa. (Päivärinta 1996, 5-6.)

Helsingin kaupungin terveysviraston tutkimuksessa (2001, 3) tarkoituksena oli selvittää kodin ja kodinomaisuuden käsitettä sekä ikäihmisten että työntekijöiden määrittelemänä. Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa siitä, mistä piirteistä koostuvat koti ja kodinomaisuus, ja mitkä asiat tekevät laitoksesta kodinomaisen. Tutkimukseen osallistui 15 ikäihmistä ja 15 työntekijää, aineisto kerättiin teemahaastattelua käyttäen. Ikäihmisten mielestä kodin tärkeimpiä tekijöitä olivat sosiaaliset tekijät, erityisesti yhteisyyden tunne, ihmissuhteet sekä osallistuminen. Ikäihmiset kuvasivat kotia nykytilanteen pohjalta, jolloin tavarat eivät olleet niinkään tärkeitä, koska niistä joutuu joka tapauksessa luopumaan. Määritellessään kodinomaisuutta ikäihmiset kuvasivat nykyisyyttä. Keskeisiä asioita olivat sosiaaliset tekijät kuten yhteisyys ja ihmissuhteet. Kodinomaisuus merkitsi yhdessäoloa ja osallistumista. (Meripaasi, Routasalo & Arve 2001, 3.)

5 Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät

5.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Opinnäytetyöni on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, jossa olen käyttänyt narratiivista analyysimenetelmää. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 161-162) kertovat laadullisen tutkimuksen olevan joukko monenlaisia tutkimuksia. Sen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, jossa tutkimuskohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kirjoittajat luettelevat myös tyypillisiä laadullisen tutkimuksen piirteitä (2009, 164), joita ovat muun muassa ihmisen suosiminen tiedonkeruun ”instrumenttina”, aineiston kokoaminen todellisissa tilanteissa, aineiston yksityiskohtainen tarkastelu sekä tapauksien ainutlaatuinen käsittely.

Kiviniemi (2007, 70) kirjoittaa myös kvalitatiivisesta tutkimuksesta. Hän korostaa sen prosessimaista luonnetta, sillä tutkimuksen edetessä aineistonkeruuta tai tutkimustehtävää koskevat ratkaisut voivat vähitellen muotoutua, eivätkä siis tutkimuksen eri vaiheet ole välttämättä

etukäteen jäsennettävissä selkeisiin vaiheisiin. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 71-74) kertovat yleisimpien aineistonkeruumenetelmien kvalitatiivisessa tutkimuksessa olevan haastattelu, havainnointi, kysely sekä dokumentit. Niitä voidaan toki käyttää myös kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Haastattelun hyväksi puoliksi he listaavat erityisesti joustavuuden. Haastattelussa on mahdollista käydä keskustelua, toistaa kysymys tai selventää sitä, sekä lisäksi haastattelijalla on mahdollisuus samalla havainnoida tilannetta. Lisäksi he mainitsevat, että haastateluun voi valita henkilöt, joilla on kokemusta tutkittavasta aiheesta.

5.2 Teemahaastattelu

Käytin haastattelumuotonani teemahaastattelua. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 75) kertovat, että teemahaastattelussa eli puolistrukturoidussa haastattelussa pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti. Siinä edetään tiettyjen, etukäteen valittujen teemojen sekä niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Teemat perustuvat siis tutkimuksen viitekehykseen. Heidän mukaansa on makuasia, esitetäänkö teemahaastattelussa kaikille haastateltaville samat ja tietyt kysymykset, esitetäänkö ne samassa järjestyksessä jne. Asia kuitenkin liittyy myös kvalitatiivisen tutkimuksen perinteisiin. Teemahaastattelu on kuitenkin lähellä syvähaastattelua eli avointa haastattelua, tosin vaihteluväli on lähes avoimesta aina strukturoidusti etenevään haastatteluun. Olin kirjannut haastattelukysymykset valmiiksi, mutta olin tietyllä tavalla joustava kysymysten kanssa; kaikki haastateltavat olivat kuitenkin niin erilaisia, joten täytyi niin sanotusti elää tilanteen mukaan. Loppujen lopuksi poikkesin kuitenkin vain yhdessä haastattelussa kysymysten järjestyksestä, vaikka kaikkien haastateltavien kanssa haastattelu eteni hieman eri tavalla. Kuten Kujalakin totesi (2007, 18) hänen tutkimuksessaan (kerronnallinen tutkimus opettajien ikääntymisestä) jokainen haastattelukerta muotoutui sen paikan ja ajan merkitsemäksi persoonalliseksi tilanteeksi.

Myös Vilka toteaa (2005, 101-105), ettei teemojen käsittelyjärjestyksellä ole väliä, koska tavoitteena kuitenkin on, että haastateltava saa itse antaa niistä oman kuvauksensa. Toisaalta joka tapauksessa teemahaastattelussakin mietitään, missä järjestyksessä kysymykset esitetään. Sanoissa on aina tulkintaongelmien riski, vaikka teemahaastattelussa haastattelun aikana tutkijalla on mahdollisuus tarkistaa, miten vastaaja ymmärtää sanat joita kysymyksissä on käytetty. Suureksi avuksi kysymysten muotoilussa on kuitenkin kohderyhmän tuntemus. Vaarana puolestaan on se, että kysymykset saattavat peilata tutkijan käsityksiä tutkittavasta asiasta. Näin haastateltava ei vastaa omien kokemustensa tai käsitystensä mukaan, vaan tutkijan toivomalla tavalla. Lopulta käy niin, että lopullinen tutkimusaineisto ei vastaa tutkimuskysymyksiin. (Vilka 2005, 101-105.)

Itselleni oli avuksi se, että tunnen ryhmäkodin asukkaat. Silti oli kuitenkin tärkeää huolehtia siitä, että kysymyksissäni eivät heijastuisi omat käsitykseni asiasta, varsinkin, kun toivoin

haastateltavieni kertovan tarinan ryhmäkodissa asumisestaan. Minun oli otettava myös tarinallinen lähestymistapa haastattelussa huomioon, vaikka haastattelumuotona onkin teema-haastattelu. Pysin muotoilemaan haastattelukysymyksistä sellaiset, että ne niin sanotusti houkuttelisivat haastateltavani tarinan tielle - esimerkiksi ”kerro tarina täällä asumisestasi”. Näin haastattelu sai siis aineksia myös narratiivisesta haastattelusta, jonka tavoitteena Kaasilan mukaan (2008, 45) on saada haastateltava kertomaan tarinoita. Tutkijan tulee antaa kertomiselle tarpeeksi tilaa, ja haastattelu tulee muotoilla niin, että haastateltava voi itse päättää, mistä hän aloittaa ja mitä ja millä tavalla hän kertoo. Tämän vuoksi, ja toki muutenkin aina haastattelua tehdessä on mielestäni oleellista kiinnittää huomiota siihen, että haastatteluun varataan riittävästi aikaa. Itse jouduin kuitenkin lähes kaikissa haastatteluissa hieman opastamaan ”kerro tarina täällä asumisestasi”-kysymyksen vastaamiseen. Kysymys oli todennäköisesti niin avoin, ettei siihen ollut kovin helppo vastata. Monesti avasin kysymystä niin, että kehotin haastateltavia kertomaan miten he olivat päätyneet asumaan ryhmäkotiin, miten siellä asuminen lähti sujumaan, ja mikä on tilanne tällä hetkellä. Selityksen jälkeen jokainen haastateltava kertoi mielellään oman tarinansa palveluasumiseen liittyen.

Haastattelun tavoitteena on saada vastaaja kuvaamaan ja kertomaan kokemuksiaan käytännön esimerkein. Kysymyksiä ei saa olla liikaa, ja niiden muoto tulisi miettiä tarkkaan. Sanojen tulisi olla yksiselitteisiä, ja tärkeää on, että yhdessä kysymyksessä kysytään vain yhtä asiaa. Hyvä valmistelu ennen haastatteluja on tärkeää, sillä rennolla olemuksella haastattelija voi auttaa haastateltaviakin rentoutumaan. Haastateltava saattaa kuitenkin empiä vielä ennen haastattelua, vaikka hän olisikin aiemmin antanut suostumuksensa haastatteluun. (Vilkkä 2005, 106, 109, 112.)

Keskustellessani Koivulan ryhmäkodin toiminnanohjaajan kanssa kävi ilmi, ettei ryhmäkotiin ole aiemmin tehty kuin yksi opinnäytetyö 2000-luvun alkupuolella, joka on myös ollut sosionomin tekemä. Opinnäytetyön aihe oli liittynyt vanhusten viriketoimintaan. Uskonkin siis opinnäytetyön olevan hyödyllinen ja tarpeellinen ryhmäkodin henkilökunnalle. Valmistauduin kiinnittämään erityistä huomiota haastateltavieni motivoimiseen, sillä ajattelin, että heitä saattaisi hieman jännittää haastateltavana olemisen rooli. Kaikki kuitenkin suostuivat oitis haastatteluun sen kummemmin asiaa pohtimatta. Jotkut jopa suostuivat ennen kuin olin edes ehtinyt kertoa, mistä aiheesta opinnäytetyöni teen. Kävi kuitenkin niin, että yksi haastateltavista kuoli alkukesästä. Jouduin siis miettimään yhdessä toiminnanohjaajan kanssa hänen tilalleen toisen haastateltavan. Olimme jo valmiiksi pohtineet muutaman ylimääräisen haastateltavan jos jokin tämän tapaista tapahtuisi, tai jos joku asukkaista ei suostuisi haastatteluun.

Oli tärkeää, että pidin huolen siitä, että vastaajat olivat selvillä tutkimuksen tarkoituksesta, sekä tietysti myös esimerkiksi minun vaitiolovelvollisuudestani. Jokaisella oli oikeus kieltäytyä

tutkimukseen osallistumisesta koska tahansa, ilman että heidän olisi tarvinnut sitä sen enempää selitellä. Osallistujia mietittäessä täytyi kognitiiviset kyvyt ottaa huomioon, sillä haastatteluiden onnistumiseksi oli tärkeää, että osallistujat ymmärtävät kysymykset. Tein valmiiksi tutkimukseen osallistuville saatekirjeen, jonka liitteenä oli kirjallinen suostumus (liite 2). Käytiin saatekirjettä tehdessäni apuna Laurean eettisen toimikunnan ohjeita (Laurean eettinen toimikunta 2007), jossa on kerrottu mitä tutkittaville jaetusta tiedosta tulee selvitä. Lisäksi sain apua myös Päivärinnan tekemästä väitöskirjasta (1996, 70), jossa oli hänen laatimansa saatekirje tutkimukseen osallistuville. Omaksi onnekseni kaikki viisi pyytämäni asukasta suostuivat haastatteluun. Haastatteluiden jälkeen listasin päällimmäiset ajatukseni paperille, ja litterointien jälkeen kirjoitin sitten enemmän ajatuksiani muun muassa haastattelutilanteiden ilmapiiristä ja keskustelun etenemisestä.

5.3 Narratiivinen analyysimenetelmä

Keroin jo aiemmin kappaleessa kaksi narratiivisuuden käsitteestä, joten tässä kappaleessa paneudun tarkemmin narratiivisuuteen analyysimenetelmänä. Heikkinen (2007, 142, 148-149) kertoo tutkimuksessa narratiivisuuden eli tarinallisuuden olevan lähestymistapa, joka näkee kertomukset tiedon välittäjinä ja rakentajina. Hän kertoo sekä narratiivien analyysistä että narratiivisesta analyysistä. Narratiivien analyysissä huomio kohdistetaan kertomusten luokitteluun erillisiin luokkiin, kun narratiivisessa analyysissä huomio kohdistetaan uuden kertomuksen tuottamiseen aineiston kertomusten pohjalta. Uuden kertomuksen tarkoituksena on tuoda esiin keskeisiä teemoja aineiston kannalta. Narratiivisessa analyysissä painopiste on siis juuri juonellisen, eli ajassa etenevän tarinan tuottamisessa.

Kujala käytti (2007, 29-31) kerronnallisessa tutkimuksessaan opettajien ikääntymisestä sekä narratiivien analyysiä että narratiivista analyysiä. Hän koodasi ja teemoitteli aineistolähtöisesti. Luokittelun rinnalla hän luki esiin nousseisiin teemoihin liittyvää kirjallisuutta sekä kirjoitti jatkuvasti rinnakkaista tekstiä teoreettisemmalla tasolla. Kujala kuitenkin totesi, ettei narratiivien analyysi ollut riittävä analyysitapa, eikä edes sopiva hänen tutkimustehtäviensä kannalta. Analyysitapaa piti siis syventää, joten hän siirtyi narratiivien analyysistä narratiiviseen analyysiin, jolloin hän muodosti kertomusten pohjalta uudet kertomukset. Hän muodosti neljä erilaista tarinaa, joista jokainen keskittyi muutamaa keskeiseen teemaan. Kaikki tarinat edustivat yhdessä koko aineiston ääntä, jolloin ulkopuolelle ei jäänyt mitään oleellista aineiston sisällöstä. Seuraavassa kappaleessa käyn tarkemmin läpi opinnäytetyöni aineiston keruuta ja analysointia.

5.3.1 Aineiston analysointi

Haastattelini viittiä asukasta heinäkuun alussa 2010, kolmea naista ja kahta miestä. Kaikkien haastateltavien kanssa pyrin luomaan luottamuksellisen ja mukavan ilmapiirin. Oikeastaan jokaisen haastateltavan kanssa kysymykset ohjasivat keskustelua, mutta toki välillä saattoi keskustelu mennä niin sanotusti sivuraiteillekin. Kunnioitin haastateltavien ajatuksia ja mielteitä, eli en keskeyttänyt heidän puhettaan, jos he kertoivat jotain haastatteluun kuulumatonta. Jokainen haastattelu oli kuitenkin oma tilanteensa, täysin samalla tavalla ei toistunut yksikään haastattelu. Jokaiselta haastateltavalta kysyin kuitenkin aluksi niin sanottuja lämmittelykysymyksiä: kysyin heidän syntymävuottaan sekä kauan he ovat ryhmäkodissa asuneet. Haastateltavat olivat asuneet ryhmäkodissa hyvinkin eri aikoja, muutamasta kuukaudesta kahdeksaan vuoteen.

Haastatteluiden kestot vaihtelivat 13 minuutista noin 44 minuuttiin. Aika ei kuitenkaan ollut niinkään merkittävä asia, sillä se riippui paljolti esimerkiksi siitä, miten paljon haastateltavat puhuivat kustakin aiheesta. Jotkut paneutuivat johonkin aiheeseen pidemmäksi aikaa, jotkut vastasivat samaan asiaan hyvinkin lyhyesti ja ytimekkäästi. Kaikki haastateltavat tuntuivat kertovan ja keskustelevan mielellään. Eräässä haastattelussa jouduin kuitenkin pohtimaan haastateltavan mielenkiintoa haastattelua kohtaan, sillä kysyessäni häntä haastatteluun minulle tuli tunne, ettei hän välttämättä ollut asiasta kovin kiinnostunut. Hän kuitenkin useamman kerran sanoi suostuvansa haastatteluun, joten päätin haastatella häntä. Varmistin asukkaan suostumuksen haastatteluun vielä ennen suostumuskirjeen allekirjoittamista sekä ennen itse haastattelua. Haastatteluiden jälkeen minusta tuntui, että sain tästä haastattelusta ehkä vähiten niin sanotusti irti, sillä joihinkin asioihin haastateltava vastasi hyvinkin vähäsanaisesti, eikä sen kummemmin halunnut tarkentaa vastauksiaan tai lisätä niihin mitään. Toisaalta en voi odottaa, että olisin saanut jokaisessa haastattelussa jonkinlaiset ”ihannevastaukset” kysymyksiini. Jos haastateltavalla ei ole johonkin asiaan sanottavaa tai hän ei halua lisätä siihen mitään, on sitäkin vastausta kunnioitettava. Haastateltava kuitenkin vastasi jokaiseen kysymykseen, ja haastatteluja litteroidessani huomasin saaneeni myös tästä haastattelusta riittävästi tietoa tutkittavaan aiheeseen. Haasteltava kertoi asioita, jotka yhtälailla muiden haastattelujen kanssa vaikuttivat tutkimustuloksiin.

Eräs haastattelu oli puolestaan lähes täysin päinvastainen. Haastateltava puhui paljon, ja hän tuntui pitävän haastattelusta kovasti. Tuntui, että hän sai haastattelussa tuoda esiin paljon haluamiaan asioita. Hän kertoi ryhmäkotiasumisesta paljon oma-aloitteisesti, pari kertaa hän käytännössä vastasi kysymykseen, jota en ollut ehtinyt vielä kysyä. Erään haastattelun jälkeen puolestaan pohdin, olisiko minun pitänyt kysellä enemmän yksittäisiä asioita haastateltavalta, koska minulle jäi tunne, että en saanut haastattelusta niin paljoa irti kuin mitä olisin voinut. Kuitenkin haastattelua litteroidessani totesin, että olin kysellyt mielestäni kaiken tarpeelli-

sen, ja että haastateltava oli kertonut aiheista haluamansa asiat. Eräs haastateltava puolestaan totesi heti haastattelun alkuvaiheessa, että hänen muistinsa on viime aikoina huonontunut. Pohdin jo mielessäni, miten haastattelu mahtaa sujua, mutta keskustelun edetessä en huomannut asukkaan muistissa olevan ongelmaa haastattelun onnistumisen kannalta. Asukas osasi kertoa siinä missä muutkin haastateltavat, että millaista asuminen ryhmäkodissa on, miten hän sinne päätyi ja niin edelleen. Lisäksi en itse tuntenut asukasta kovin hyvin, että olisin voinut arvioida hänen kykyään osallistua haastatteluun. Luotin kuitenkin toiminnanohjaajan mielipiteeseen, ja keskustelin asiasta hänen kanssaan asiasta vielä haastattelun jälkeen. Toiminnanohjaajan mukaan haastateltavalla ei ollut niin paljon muistin kanssa ongelmia, ettei haastattelua olisi voitu luotettavasti suorittaa.

Eräs haastateltava puolestaan oli haastattelun ajankohtana melko huonokuntainen, mutta hän kuitenkin pystyi ja halusi osallistua haastatteluun. Itse olin aluksi hieman epävarma asukkaan terveyden vuoksi, mutta työntekijät uskoivat, ettei haastateltavan terveydentila olisi este haastattelun onnistumiselle. Päätin siis tehdä haastattelun. Kun mietin jälkeenpäin näitä viittä haastattelua, uskon onnistuneeni niissä hyvin. Vain yhdessä haastattelussa olen jäänyt pohtimaan, että kyselinkö haastateltavalta liikaa suljettuja kysymyksiä. Minulla oli nimittäin haastattelussa epävarma tunne siitä, että olinko osannut kysyä kysymykset niin, että haastateltava varmasti ymmärsi ne. Vasta haastattelua litteroidessani huomasin, miten paljon suljettuja kysymyksiä olin loppuvaiheessa haastateltavalle esittänyt. Olin kysynyt esimerkiksi, pitääkö asukas ruokailujärjestelyistä. Asia on jäänyt harmittamaan, mutta aineiston analyysissä otin vain sellaiset asiat huomioon, joissa olin varma, että vastaukset ovat tulleet täysin haastateltavasta itsestään.

Kaikki viisi haastattelua tehtyäni aloitin niiden litteroinnin. Litterointi tarkoittaa, että haastattelut kuunnellaan ja kirjoitetaan auki sana sanalta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.) Litteroinnit sain valmiiksi elokuun alussa. Tulostin litteroidut tekstit itselleni, jotta voisin haastatteluja lukiessani tehdä samalla merkintöjä. Luin siis haastattelut moneen kertaan läpi, ja tein samalla erilaisilla värikynillä alleviivauksia sekä muita erilaisia merkintöjä. Periaatteessa tätä voisi kutsua myös koodaamiseksi, sillä sen voi jokainen tehdä niin kuin itse parhaimmaksi koee. Koodaamisella muun muassa juuri jäsennetään sitä, mitä aineistossa tutkijan mielestä käsitellään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92.)

Tämän vaiheen jälkeen aloin poimia haastatteluista tärkeimmät vastaukset, jotka sitten liitin sellaisenaan tekemääni taulukkoon. Taulukossa haastattelukysymykset toimivat vastausten jaotteluna. Periaatteessa tein siis melko yksinkertaista kopioi-liitä-tapaista työstentelyä, mutta minun oli oltava tarkka, mitkä alkuperäisilmaukset liitin taulukkoon. Jouduin usein miettimään, mitkä asiat ovat tärkeitä ja mitkä asiat puolestaan eivät ole oleellisia opinnäytetyön kannalta. Tarkkuutta vaati myös se, että kaikki kysymysten vastaukset eivät tietenkään

löytyneet suoraan litteroiduista teksteistä, vaan haastateltava saattoi esimerkiksi kertoa jostain aiheesta tarkemmin vasta haastattelun lopussa. Toisaalta taas haastateltava saattoi kertoa kysymykseen liittyvästä aiheesta jo etukäteen, eli ennen kuin olin ehtinyt asiasta kysyä. Juuri tämän vuoksi aineiston koodaaminen olikin minulle avuksi.

Tulostin välillä myös taulukon, jotta sain luettua sitä paremmin kokonaisuudessaan, sekä jälleen tehdä samalla tarpeellisia merkintöjä. Tässä vaiheessa alkoi erilaisia asioita hahmottua aineistosta, mutta teemojen valitseminen ei ollut niin helppoa kuin mitä ehkä etukäteen olin ajatellut. Tässä kohtaa tunsin joutuvani umpikujaan: mitkä teemat nousevat aineistosta selkeimmin, mitkä teemat valitsen tähän työhön? Tuomi ja Sarajärvi (2009, 92) huomauttavat, että kvalitatiivisen tutkimuksen aineistosta löytyy aina asioita, jotka kiinnostavat ja joita ei ehkä olisi etukäteen osannut ajatella. On kuitenkin vain valittava jokin tarkkaan rajattu, kaipa ilmiö, joka on linjassa tutkimustehtävien kanssa. Kaikki muut mielenkiintoiset asiat on siirrettävä seuraavaan tutkimukseen. Pohdinkin tässä vaiheessa tutkimuskysymyksiäni, että saisin aineiston teemoilla niihin vastaukset. Pyörittelin mielessäni muutamaa teemaa ja luin aineistoa läpi yhä uudelleen.

Lopulta selkeimmin aineistosta nousi esiin kaksi teemaa: hoivaavuus ja vuorovaikutus. Teemojen avulla sain vastaukset tutkimuskysymyksiini. Hoivaavuus pitää sisällään ryhmäkodin hyvän hoidon ja palvelun, joka osoittautui asukkaille hyvin tärkeäksi asiaksi. Vuorovaikutus sisältää sekä työntekijöiden ja asukkaiden välisen vuorovaikutuksen että asukkaiden keskinäisen vuorovaikutuksen. Opinnäytetyöni on teoriaohjaava analyysi, vaikka siinä voi nähdä merkkejä myös aineistolähtöisestä analyysistä. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 95-97, 117) kirjoittavat, että teoriaohjaava analyysi etenee aineistolähtöisen analyysin tavoin aineiston ehdoilla. Erona näiden kahden analyysin välillä on se, että teoriaohjaavassa teoreettiset käsitteet tuodaan valmiina, eli ne ohjaavat tai/ja auttavat analyysiä. Teorian tarkoitus ei ole testata aiempaa tietoa, vaan pikemminkin avata uusia ajatusuria. Aineistolähtöisessä analyysissä puolestaan aineistosta luodaan teoreettinen kokonaisuus. Käytännössä täysin aineistolähtöistä analyysiä olisi kuitenkin hyvin hankala toteuttaa. Tämä johtuu siitä, että periaatteessa ei ole olemassa täysin objektiivisia havaintoja, sillä tutkija esimerkiksi itse valitsee tutkimusmenetelmät ja käsitteet, jotka vaikuttavat tuloksiin.

Narratiivisessa analyysissä siis muodostetaan aineiston pohjalta uusi kertomus, joka pyrkii tuomaan aineiston kannalta keskeisiä teemoja esiin. (Heikkinen 2007, 148.) Muodostin kolmen naisen ja kahden miehen haastatteluista kaksi tarinaa, joiden avulla pyrin tuomaan mainitsemiä kaksi keskeistä teemaa esiin. Tässä vaiheessa on tärkeää mainita, että en erotellut miesten ja naisten haastatteluja toisistaan. Tärkein syy tähän on haastateltavien yksityisyyden suoja, jonka olisin kokenut vaarantuvan jos olisin erotellut haastattelut toisistaan. Mieshaastateltavia oli kuitenkin vain kaksi, joten en olisi pystynyt takaamaan, ettei heitä tunnis-

taisi tarinassa. Lisäksi en havainnut mitään oleellisia eroja miesten ja naisten haastatteluissa, joten sen vuoksi en koe opinnäytetyöni luotettavuudenkaan heikentyvän.

Vilkko (1998, 70-71) kirjoitti tutkiessaan naisten ja miesten omaelämäkertoja kodista, että vanhuuden myötä sukupuolien välinen ero tasoittui. Vilkko (1997, 178) totesikin, että vanhuudessa koti tuntuu olevan sekä miehille että naisille elämisen keskeistila. Tässä opinnäytetyössä tärkeintä on, että aineiston keskeisimmät teemat tulevat tarinoissa esiin ja vastaavat tutkimuskysymyksiin. Lopulta syntyi Olivian ja Eliaksen tarinat ryhmäkotiasumisesta. Olivian tarinassa korostuu ryhmäkodin hoivaavuus, Eliaksen tarinassa vuorovaikutus. Olen kertonut tarinat kronologisesti siten, että kerron miten Olivia ja Elias päätyivät asumaan Koivulan ryhmäkotiin, miten he sopeutuivat asumiseen ja mikä on tilanne tällä hetkellä. Molempiin tarinoin sisältyy myös ryhmäkotiasumisen kehittämiseen liittyviä asioita, jotka vastaavat viimeiseen tutkimuskysymykseen ”miten ryhmäkotiasumista voitaisiin kehittää”.

6 Tulokset

6.1 Hoivaavuus

Olivian tarinassa korostuu ryhmäkodin hoivaavuus. Hoivaavuus vastasi erityisesti ensimmäiseen kolmeen tutkimuskysymykseen. Asuminen ryhmäkodissa kuvattiin hoivaavuuden kautta, sillä jokainen haastateltava puhui ryhmäkodin hyvistä palveluista ja hoidosta mainiten myös konkreettisia esimerkkejä (ks. taulukko 1). Haastatteluista kävi ilmi, että ryhmäkodissa otetaan asukkaiden yksilölliset tarpeet huomioon. Mielekkyyttä ryhmäkotiasumiseen toivat arjen rutiinit, ryhmäkodin järjestelmällisyys sekä se, että asukkaat tietävät suurin piirtein mitä on odotettavissa. Kodin tuntua palveluasumiseen toivat omat huonekalut ja tavarat, mutta mielenkiintoista on, että kodin tuntua kuvattiin myös hoivaavuuden kautta. Asukkaille kodin tuntua näytti tuovan vahvasti siis myös ryhmäkodin hyvä hoito. Olivian tarinassa ryhmäkodissa asuminen näyttäytyikin ikään kuin hoivaavuuden viitekehityksessä.

Ikäihmisten hoitotyön tavoitteessa korostuu ikäihmisen oma kokemus terveydestään ja hyvinvoinnistaan, ja ikäihmistä hoidetaankin hänen omat voimavaransa huomioon ottaen niin, että hän voisi ikääntymisestään, toimintakyvyn vajavuuksista ja sairauksistaan huolimatta elää mahdollisimman toimintakykyisenä ja hyvinvoivana. Hoitotyö on ikäihmisten fyysisten, psyykkisten sekä sosiaalisten voimavarojen ja avuntarpeiden määrittelemistä. Näiden kolmen lisäksi on tärkeää myös hengellisten voimavarojen sekä avuntarpeiden määrittelemineen. Ikäihmisten hoitotyöhön kuuluu myös kivuttoman ja rauhallisen kuoleman tukeminen. Ikäihmisen avuntarpeesta riippuen hoitajan rooli vaihtelee aina auttajan roolista ohjaajan rooliin. (Backman, Paasivaara, Voutilainen & Isola 2002, 70-72.) Haastatteluiden perusteella asukkaita hoidetaan Koivulan ryhmäkodissa on erittäin hyvin. Viimeiseen tutkimuskysymykseen vastaus

löytyy Olivian kertoessa henkilökunnan joustavuudesta, toiveiden kuuntelemisesta iltakierrolla sekä vaatteiden sileydestä. Seuraavaksi kerron Olivian tarinan palveluasumisesta.

Seitsemän vuotta sitten Olivia muutti Koivulan ryhmäkodin kanssa samassa pihapiirissä sijaitsevaan rivitaloasuntoon hänen miehensä kuoltua. Olivia viihtyi rivitaloasunnossa kovasti; asuminen oli helppoa ja seutu oli rauhallinen. Asuttuaan viisi vuotta rivitalossa Olivia kuitenkin sairastui, ja hänen kuntonsa huononi. Hänen lapsensa huolestuivat ja ehdottivat Olivialle muuttoa Koivulan ryhmäkotiin. Olivia myöntyi pian, ja muutaman kuukauden kuluttua hän muutti ryhmäkotiin. Koivulassa asuminen tuntui aluksi hyvin erilaiselta ja oudolta; se oli täysin uutta Olivian elämässä. Hänen liikkumisensa oli tullut vaikeammaksi, joten hän tarvitsi kulkemiseensa jatkuvasti rollaattoria. Ryhmäkodissa oli kuitenkin helppo kulkea apuvälineidenkin kanssa.

Olivia on nyt 85-vuotias. Hän on asunut ryhmäkodissa pian kaksi vuotta. Hän sopeutui mielestään nopeasti ryhmäkotiasumiseen ja arvostaa kovasti sitä, miten hyvin ryhmäkodissa huolehditaan asukkaista; työntekijät hoitavat siivoukset, pyykin pesun, ruokailun sekä lääkkeiden hoidon ja lääkärissä käynnit. Ryhmäkodissa onkin paljon säännöllisiä rutiineja, mutta Olivia kertoo pitävänsä järjestelmällisyydestä. Omilla tavaroilla ja huonekaluilla sisustettu huone tuo hänen mielestään kodin tuntua. Omassa huoneessaan hän tuntee saavansa olla ”kuin kotonaan”. Ryhmäkoti on Olivian mielestä hyvä paikka vanhuksille, jotka eivät enää pärjää kotona. ”Kun ei kerran enää pysty itsestensä muutoin huolehtimaan.”

Olivia toivoisi, että asukkaiden toiveita iltakierron suhteen kuunneltaisiin. Hän kertoo ymmärtävänsä, että hoitajilla on työkiireensä. ”Kun niillä [työntekijöillä] on, te-työkiirus kans”, hän toteaa. Olivia kuitenkin kokee joidenkin työntekijöiden olevan joustavampia kuin toisten ja myöntääkin, että sen vuoksi jotakin asiaa tulee kysyttyä helpommin sellaiselta hoitajalta, jonka tietää joustavaksi. Hän toivoisi lisäksi vaatteiden, erityisesti päällyspaitojen ja housujen, sileyteen enemmän huomiota. Olivialla ei kuitenkaan mielestään ole mitään moittimista, sillä hänen mielestään ryhmäkoti on hyvä paikka asua. Ryhmäkodissa on turvallista sekä järjestelmällistä. Näin ollen hänen ei sovi moittia ryhmäkotia ollenkaan, sillä on kuitenkin omasta asenteestakin kiinni, miten ryhmäkodissa asumisen ottaa. Olivia toivoo, että saisi asua ryhmäkodissa, ettei tarvitsisi enää muuttaa muualle. ”Mä oon tähänkin asti pärjätty, nii pärjätähän päähän asti. Tavalla tai toisella. Ettei nyt kovin monehen paikkaan tarttisi taas muuttaa.”

Jotta kyllä täällä se, huolehtiminen ja se, kaikki sellaanen niin, niin... Kyllä täällä huolehditaan ja hoidetaan ja. (AA5)	Ryhmäkodissa huolehditaan ja hoidetaan.	Hoivaavuus.
Täällä saa syödä ja. Ja juoda, ja, saa, pestähän pyykit ja siivotaan ja. Kaikki sellaanen, niin hyvä hoito ja passinki ---. Jos lääkäriin tarvittaa niin hommataan aik-, lähtö ja. (AA3)	Ryhmäkodissa hoidetaan ruokailu, pyykin pesu, siivous, lääkäriin menot.	Hoivaavuus.
No... M-mä, mistä mä erikoisesti pidän niin... Se että, täällä palavellaan. (AA1)	Palvelut tärkeitä.	Hoivaavuus.

Taulukko 1 Hoivaavuus ryhmäkodissa

6.2 Vuorovaikutus

Eliaksen tarinassa teemana esiintyy vuorovaikutus. Vuorovaikutus sisältää sekä asukkaiden keskinäisen vuorovaikutuksen että asukkaiden ja työntekijöiden välisen vuorovaikutuksen. Asukkaiden keskinäinen vuorovaikutus ryhmäkodissa oli vaihtelevaa: osan kanssa ystävystytään, mutta joidenkin kanssa ei puhuta juuri ollenkaan (ks. taulukko 2). Elias kertoo ryhmäkodissa asumisesta juuri vuorovaikutuksen kautta, ja mielekkyyttä ryhmäkoti asumiseen on tuonutkin juuri parin asukkaan kanssa ystävystyminen. Elias myös korostaa ystävällisyyden tärkeyttä työntekijöiden osalta ja myöhemmin kertoo, ettei se hänen mielestään aina toteudu ryhmäkodissa, jonka pohjalta olenkin tehnyt toisen kehittämissuositukseksi. Eliaskin kuitenkin pitää kovasti ryhmäkodista, ja toivoo saavansa asua siellä loppuun asti. Kodin tuntuun Elias toteaa, ettei ryhmäkoti sen viihtyvyydestä huolimatta voi mitenkään olla samanlainen koti, kuin mistä on alun perin ryhmäkotiin muuttanut.

Vuorovaikutus perustuu viestintään, joka voi olla joko sanallista tai sanatonta. Sanalliseen viestintään kuuluu esimerkiksi puhuttu tai kirjoitettu kieli ja musiikki, sanattomaan puolestaan muun muassa eleet, ilmeet, katsekontakti, kehon liikkeet ja äänen sävy. Läheskään kaikki siis, mitä toisillemme viestitämme, ei tapahdu tietoisesti. Mukana vuorovaikutuksessa ovat vielä lisäksi omat kokemukset, arvot, uskomukset sekä niihin liittyvät tunteet. Työntekijä pyrkii työssään jatkuvasti kuulemaan, näkemään, havainnoimaan, ymmärtämään, ja tuntemaan, mitä ikäihminen puhuu tai muutoin viestittää. Lisäksi hänen tulee myös ilmaista itseään ikäihmiselle. Vuorovaikutuksen laatu vaikuttaakin hyvin keskeisesti kaikessa hoito- ja ihmissuhdetyössä joko toimintaa edistävänä tai vaikeuttavana. (Aejmelaeus, Kan, Katajisto & Pohjola 2007, 85-86.) Seuraavaksi kerron Eliaksen tarinan palveluasumisesta.

Elias asui vaimonsa Aadan kanssa isossa maatalossa. Heidän neljä lastaan asuivat perheineen samassa maakunnassa, joten Elias ja Aada tapasivat heitä ja lapsenlapsiaan usein. Eräänä syksynä kuitenkin Aadan sairastama syöpä vei hänet heikkoon kuntoon, ja hän joutui terveyskeskukseen. Elias asui jonkin aikaa kotona yksin, mutta melko pian hänenkin fyysinen kuntonsa alkoi heikentyä ja ison talon hoitaminen käydä raskaaksi. Hänen lapsensa ehdottivat isälle muuttoa palvelutaloon. Elias oli pitkään vastahakoinen, mutta suostui lopulta muuttoon. Niinpä he laittoivat hakemuksen, ja muutaman kuukauden päästä Elias pääsikin muuttamaan palvelutaloon. Samoihin aikoihin Aada siirtyi asumaan vanhainkotiin. Syöpä oli levinnyt, ja Aada joutui heikentyneen terveytensä vuoksi olemaan lähes täysin vuodepotilaana. Elias kävi usein katsomassa vaimoaan, mutta jo kuukauden vanhainkodissa asumisen jälkeen Aada nukkui pois. Aadan kuolema oli luonnollisesti vakava asia Eliakselle, joka oli ollut vaimonsa kanssa yli kaksikymmentä vuotta naimisissa. Aadan kuoleman jälkeen Elias jäi asumaan Koivulan ryhmäkotiin. Ryhmäkodissa Elias ikävöi entistä kotiaan. Hän kuitenkin tunsi yhden asukkaan entuudestaan, joka oli samalta seudulta hänen kanssaan lähtöisin. Tämän kanssa Elias pääsi ikään kuin ”alkuun”, ja pikku hiljaa hän alkoi sopeutua ryhmäkodissa asumiseen.

Tänä syksynä Elias on täyttänyt 90 vuotta. Hän on yksi hyväkuntoisimmista Koivulan ryhmäkodin asukkaista. Hän on asunut ryhmäkodissa nyt kuusi vuotta, ja viihtyy siellä edelleen. Elias kuitenkin toteaa, ettei ryhmäkoti voi mitenkään olla samanlainen koti, kuin mistä hän on alun perin ryhmäkotiin muuttanut. Eliaksen mielestä hoitajien ja asukkaiden kesken vallitsee avoin ilmapiiri, ja huumoriakin riittää. Työntekijät ovat mukavia, mutta kaikkien asukkaiden kanssa Elias ei ole paljoakaan tekemisessä. ”Mä oon hyvin vähän nii-, heidän kans, keskustelen. Tai he yleensä keskustele vähän”, Elias kertoo. Hän kuitenkin toteaa, että parin asukkaan kanssa hän on ystäväystynyt, joiden kanssa hän viettää paljonkin aikaansa korttia pelaten ja ”elämää rakentaen”.

Elias toteaa työntekijöiden olevan käyttäytymiseltään erilaisia, mutta korostaa, ettei hänellä ole ollut ongelmia kenenkään kanssa. Hän on kuitenkin silloin tällöin huomannut epäystävällistä käytöstä asukkaita kohtaan. Joskus asukkaille on jopa hermostuneena ärähdetty. Elias itse ajattelee, että henkilön, joka haluaa tehdä töitä vanhusten parissa, olisi oltava käytökseltään ystävällinen. Toisaalta hän korostaa, että eihän kukaan jaksakaan aina olla yltiömäisen ystävällinen, eikä kukaan tietenkään ole täydellinen. Nopeasti kuitenkin huomaa, kuka edes yrittää omata ystävällisen käytöksen. Hyviä puolia ryhmäkodissa on kuitenkin Eliaksen mielestä paljon enemmän kuin huonoja. Elias toivoo, että saisi pysyä kutakuinkin terveenä ja näin ollen pärjäisi ryhmäkodissa ja saisi asua siellä loppuun asti. ”Tällästä elämää kun mä ny saisin viettää ja pysyisin jotakuinkin terveenä”.

Täällä on kyllä, tälläänen, näiden hoitajien kaas, hyvä henki täällä, koton-, täällä, joo. --- Meidän ja hoitajien. (AA5)	Asukkaiden ja työntekijöiden välillä hyvä henki	Vuorovaikutus
Aina uusien asukkaidenki kans --- tutustuu ja tottuu. Mutta. --- Joskus tietysti on sellainen, jonka kans ei tuu, koskaan, ystävysty. --- On, on, toisia sitte, joidenka kans ollahan aina. Jokahinen löytää ittellensä sopivan kaverin niin kuinka löytää. --- Mutta kaikkien kans ei puhuta paljo koskaan mitään. (AA3)	Asukkaiden välinen vuorovaikutus	Vuorovaikutus
Minä oon ajatellu, jotta ei meillä vanhuksilla mihinään tapaukses oo oikeutta, sanoa vastahan, hoitajille. Mutta kyllä se niin kaas on jotta joka tänne alalle töihin, ja kouluuttaa ittensä ja töihin nii kyllä sen pitääs tämän puolen, jo-jos se ei oo luonteenomi-omaasta nii sen pitääs sen opetella. Tämän ystävällisyyden. Se on niin suuri tekijä. Mutta sen nyt ymmärtää, ettei suinkaan kukaan jaksa aina. (AA5)	Työntekijöiden ystävällisyys tärkeää asukkaita kohtaan	Vuorovaikutus

Taulukko 2 Vuorovaikutus ryhmäkodissa

6.3 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Kuten jo aiemmin totesin, Olivian tarinassa ryhmäkodissa asuminen näyttäytyy ikään kuin hoivaavuuden viitekehyksessä. Mielenkiintoista on, että asukkaat tuntuivat liittävän hoivaavuuden myös kysymykseen kodin tunnusta. Vilkkonen (2010b, 215) muistuttaa, että kotia ei voi lähestyä vain hoidon saamisen paikkana, eikä kodin merkityksellisuuden pohtiminen ole vanhenemisen yhteydessä turhaa. Meripaasin ym. tutkimuksessa (2001, 33) ikäihmiset olivat liittäneet avun saamisen kodinomaisuuteen. Heistä oli tärkeää, että kodinomaisessa paikassa saisi hoitoa. Näin voimakasta hoidon ja kodin välistä suhdetta en ollut osannut odottaa.

Kotilainen (2002, 124) muistuttaa, ettei laitosmaisuuksa saisi peittää kodikkuutta alleen, sillä ryhmäkodin on ensisijaisesti koti. Ryhmäkodissa ympäristöä tärkeämpiä tekijöitä ovat hänen mukaansa asukkaiden ja henkilökunnan väliset suhteet sekä ryhmäkodin toimintakulttuuri. Silti hoitoympäristöä tulisi hyödyntää enemmän, koska siten se tarjoaisi tukea sekä asukkaille

että työntekijöille. Itse kuitenkin mietin, näyttäytyykö oman opinnäytetyöni tuloksissa asetelma päivävästaisena. Onko Koivulan ryhmäkodissa toteutunut kiitettävästi hoitoympäristön hyödyntäminen, mutta keskinäiset suhteet ovat jääneet vähemmälle huomiolle? Tästä pääsenkin Eliaksen tarinaan, jossa ryhmäkodissa asuminen välittyy vuorovaikutuksen kautta.

Eliaksen tarinassa työntekijöiden ja asukkaiden välillä tuntuu vallitsevan hyvä henki, mutta kitkakohtiakin on selvästi esiintynyt. Aukkaat puolestaan ovat hyvin vaihtelevasti vuorovaikutuksessa keskenään: joidenkin kanssa on ystäväystytty, mutta joidenkin kanssa ei puhuta juuri koskaan mitään. Tämä on toisaalta ymmärrettävää, sillä kun käytännössä parikymmentä toisilleen tuntematonta henkilöä muuttaa saman katon alle, on itsestään selvää, ettei heistä kaikista tule ylimpiä ystäviä. Lyytisen ym. (2005, 69) tutkimuksessa osa haastateltavista oli todennut heillä olevan vaikeuksia uusien ystävyysuhteiden solmimisessa muiden asukkaiden kanssa. Omassa työssäni pohdinkin, että miten ryhmäkodissa kannustetaan tai otetaan huomioon asukkaiden keskinäinen vuorovaikutus?

Asukkaiden keskinäiseen vuorovaikutukseen liittyen haluaisinkin nostaa samantapaisen kehittämisehdotuksen kuin mikä on noussut Helsingin kaupungin sosiaaliviraston tutkimuksesta (2009, 42). Tutkimuksen eräessä kehittämisehdotuksessa kirjoitetaan asukkaiden keskinäisen vuorovaikutuksen kannustamisesta ja avustamisesta sekä yhteisöllisyyden kehittämisestä. Opinnäytetyön haastatteluissa tuli ilmi se, että asukkaat olivat ystäväystyneet joidenkin muiden asukkaiden kanssa, mutta silti moni mainitsi asukkaiden keskustelevan vähän keskenään. Eräs haastateltava mainitsi, että hän keskustelee vain samassa ruokapöydässä olevien asukkaiden kanssa. Näiden seikkojen vuoksi ensimmäinen kehittämisehdotus on, että työntekijät kannustaisivat ja avustaisivat asukkaita keskinäiseen vuorovaikutukseen sekä panostaisivat yhteisöllisyyden kehittämiseen.

Palaan jälleen sosiaaliviraston tekemään tutkimukseen. Tutkimuksessa 17 % vastanneista - vastaajiahan oli yhteensä 1128 - oli kokenut jonkun tai joidenkin henkilökunnasta käyttäytyneen loukkaavasti. Tähän voisi lisäksi mainita, että peräti puolet vastaajista oli sitä mieltä, että joku tai jotkut työntekijöistä ovat uupuneita. Aukkaat olivat antaneet toki kritiikin lisäksi paljon myönteisiä kommentteja työntekijöistä. Avovastauksissa vastaajat toivoivat lisää ystävällisyyttä ja empaattisuutta sekä lisää itsemääräämisoikeutta ja omien toiveiden huomioon ottamista. Peräti kolmannes vastaajista oli kokenut, ettei heillä ole mahdollisuutta vaikuttaa päivittäistä hoitoaan koskeviin asioihin. Avoimissa vastauksissa oli esitetty hyvin yksityiskohtaisia arkeen liittyviä toiveita, jotka olivat liittyneet muun muassa nukkumaanmenoon, heräämisajan päättämiseen ja ruokailujärjestelyihin. Tulosten perusteella tehdyissä kehittämisehdotuksissa oli mainittu säännöllinen keskustelu asukkaiden kaltoinkohtelusta sekä hyviä toimintavoista. (Soini ym. 2009, 18-19, 39.)

Toinen kehittämis ehdotukseni liittyy työntekijöiden ja asukkaiden keskinäiseen vuorovaikutukseen, joka on ollut oleellinen asia myös edellä mainitsemassani tutkimuksessa. Ryhmäkodin työntekijöitä keuhuttiin paljon, mutta joitakin ongelmia heidän ja asukkaiden välisessä vuorovaikutuksessa oli ollut. Eliaksen tarinassa tuli esiin silloin tällöin ilmenevä epäystävällinen ja jopa loukkaava käytös asukkaita kohtaan, Olivian tarinassa puolestaan henkilökunnan joustavuus sekä toiveiden kuunteleminen iltakierrolla ja vaatteiden sileys. Jonkin verran tuli-kin ilmi samoja asioita kuin Helsingin kaupungin sosiaaliviraston tutkimuksessa. Haastatteluis-
ta ilmenneiden asioiden vuoksi toinen kehittämis ehdotus on, että asukkaiden kohtelusta kes-
kustellaan työyhteisössä. Painopisteenä keskustelussa asukkaiden kohtelusta tulisi olla ystä-
vällisyys, asukkaiden omien toiveiden huomioon ottaminen ja kunnioittaminen sekä heidän
itsemääräämisoikeutensa. Tarkoitus ei ole osoittaa syyttävällä sormella ketään, mutta asiasta
olisi silti kyettävä keskustelemaan. Tämän vuoksi toivonkin, että keskusteluissa painotettaisiin
sitä, miten asukkaiden toiveet voisi tulevaisuudessa ottaa paremmin huomioon, miten heidän
itsemääräämisoikeutensa toteutuu, ja miten ystävällisyyttä voisi yhteisössä edistää.

Piirosen ym. (2004, 66) tutkimuksessa asukkaat kertoivat hyvän henkilökunnan ominaisuuksiin
kuuluvan muun muassa ystävällisyyden, sydämellisyyden sekä kärsivällisyyden. Tämänkin tut-
kimuksen asukkaat olivat joskus kokeneet henkilökunnan osalta huonoa käytöstä. Koskelan
(2004, 73) tutkimuksessa vanhainkodin asukkaat olivat myös kertoneet, että hyvä työntekijä
on muun muassa ystävällinen ja herttainen. Nämä asiat olivat asukkaille yhtä tärkeitä kuin
työntekijöiden ammattitaito. Aiemmat tutkimukset selvästi viittaavat, miten tärkeässä osassa
henkilökunnan käytös ja ominaisuudet ovat.

Vuorovaikutuksessa hoidettavan ikäihmisen kohtaamiseen ei kuitenkaan ole mitään menetel-
mää, jonka voisi oppia ulkokohtaisesti. Kohtaamiseen on harjaannuttava oman kasvun ja itse-
tuntemuksen kautta. Vuorovaikutuksen saattaa kuvitella olevan helppoa, vaikka todellisuus-
dessa se on hyvinkin vaativaa, niin työelämässä, perheessä kuin muissakin ihmissuhteissa. Jo
huumorin käyttökin edellyttää ikäihmisen elämänhistorian sekä arvomaailman tuntemista,
ettei häntä vahingossa loukattaisi. Tietoisella ja hallitulla huumorinkäytöllä voidaan kuitenkin
parantaa asukkaiden elämänlaatua sekä samalla kohottaa myös työyhteisön hyvinvointia.
Ikäihmisen muistojen kuuntelulla saadaan puolestaan käsitys hänen elämänsä vaiheista
ja merkityksellisistä kokemuksista. Aitous on erittäin tärkeää ikäihmisten kanssa työskennel-
lessä, sillä aitous on rehellisyyttä omista kyvyistään sekä itselleen että ikäihmiselle. Aidon
läsnäolon puute voi ilmetä esimerkiksi pakoiluna erilaiseen touhuiluun, ”höpöttelypuheena”
sekä ikäihmisen puolesta tekemisenä, jolloin ikäihmisen omat voimavarat eivät pääse esiin.
Työstä saattaa tulla suorittamista, jos hoitaja kokee, että hänen täytyy aina osata vastata ja
selittää kaikki, mitä häneltä kysytään. Aitous on nimittäin myös se, että työntekijä käyttää
omaa persoonaansa työvälineenä, mutta on samalla nöyrä hoidettavan edessä. Nöyryys tar-

koittaa, että työntekijä kykenee kyseenalaistamaan oman osaamisensa sekä pyytämään rehellisesti anteeksi mahdollisten virheiden jälkeen. (Aejmelaeus ym. 2007, 91-98.)

Kekola, Silvander, Tähkäpää, Vanne ja Viili (2004, 78-80) muistuttavat, ettei päivärytmi saisi olla liian kaavamainen ja kellonaikoihin sidottu. Asukasta ei saa pakottaa nousemaan ylös tai esimerkiksi menemään suihkuun, vaan hänen tulee saada herätä omaan tahtiinsa. Työntekijän tulisi aidosti ajatella asukkaan parasta, eikä toteuttaa omia toiveitaan tai pyrkimyksiään esimerkiksi johdattelevilla toteamuksilla tai kysymyksillä. Työntekijöiden onkin sitouduttava samoihin arvoihin, ja ilmapiirin on tärkeää olla avoin ja salliva. Kirjoittavat kuitenkin puhuvat juuri dementoituneista asukkaista, joten tässäkin on muistettava, että kaikilla ikäihmisillä on yksilölliset tarpeensa ja toiveensa. Opinnäytetyöni haastateltavat pitivät ryhmäkodin arjen rutiineja tärkeinä, mutta toivoivat silti samaan aikaan enemmän joustavuutta. Omien toiveiden huomioiminen ja itsemääräämisoikeus siis korostuvat. Andersson toteaa (2007, 9), että palvelutalon toimintatavan tulisi olla asukkaan itsenäisyyttä sekä itsemääräämisoikeutta arvostava. Jääskeläinen (2004, 148) kertoo itsemääräämisoikeuden olevan hyvinkin monitasoinen, sillä se perustuu sekä ikäihmisen omiin että hänen ympäristönsä ominaisuuksiin.

Medina, Vehviläinen, Haukka, Pyykkö ja Kivelä (2005, 347-350) toteavat, että ikäihmisen todellinen itsemääräämisoikeus lähtee hänen omista arvoistaan. Ikäihmiset saattavat helposti tehdä päätöksiä niin, etteivät olisi vaivaksi tai etteivät he loukkaisi ketään. Ikäihmisen itsemääräämisoikeutta voidaan kuitenkin tukea, lähtien itsetunnon vahvistamisesta. Ikäihmisen itsetunnon säilyttämisessä oleellista on arvostava palaute hänen itsensä, elämänsä ja elämänkokemuksensa merkityksellisyydestä. Ikäihmisen arvostusta voidaan viestiä lisäksi esimerkiksi kehon kunnioittamisen sekä arvostavan kosketuksen kautta. Tärkeitä asioita ovat lisäksi yksityisyyden suojaaminen ja yksilöllisyyden tukeminen. Yksilöllisyyttä voidaan tukea ottamalla huomioon ikäihmisen henkilökohtainen reviiirin sekä hänen oma pukeutumisensa, omat tavat ja tottumukset.

Pohdin Helsingin kaupungin sosiaaliviraston tutkimuksessa ilmennyttä työntekijöiden uupumista, sillä itse ajattelen uupumukseen syynä olevan useimmiten kiire. Olivian tarinassa henkilökunnan kiire tuleekin esille. Voisiko kiireellä olla siis yhteyttä asukkaiden ja henkilökunnan välisen vuorovaikutuksen kitkakohtiin? Jos työntekijöistä kiire tuntuu liialliselta, se varmasti uuvuttaa, ja tällöin saattavat puolestaan asukkaiden toivomukset ja avun pyytämiset tuntua vaikeilta toteuttaa. Työntekijöiden kiire tuli esiin myös Pirosen ym. (2005), Koskelan (2004) sekä Helsingin kaupungin sosiaaliviraston (2009) tutkimuksessa.

Sekä Olivian että Eliaksen tarinassa tulee ilmi myös se, että heidän kertoessaan ryhmäkotiutumisen epäkohtia he heti seuraavaksi korostavat, miten hyviä puolia on kuitenkin paljon enemmän, tai miten he ymmärtävät asian toisen puolen ja niin edelleen. Nämä asiat havaitsin

haastatteluiden aikana, sillä haastateltavat kehuivat ryhmäkotia ”hienoksi systeemiksi” sekä totesivat sen olevan hyvä paikka, kun ei enää kotonakaan pärjäisi. Itselleni tuli mieleen syyllisyyden tunteminen tyytymättömyydestä, jonka Päivärinta (1996) totesi tutkimuksessaan jo neljätoista vuotta sitten. Mielestäni haastateltavat halusivat epäkohtien jälkeen korostaa sitä, että he eivät halua sanomisillaan loukata työntekijöitä tai mustamaalata ryhmäkotia, koska - kuten Eliaksen tarinassakin todettiin - hyviä puolia on paljon enemmän kuin huonoja.

Koskela (2004, 78-84) oli pohtinut samaa aihetta myös omassa tutkimuksessaan, sillä kritiikistä huolimatta asukkaat olivat olleet yllättävän tyytyväisiä vanhainkodissa asumiseen. Keskusteluissa oli noussut epäkohtia, mutta asukkaat eivät kuitenkaan olleet pitäneet niitä ongelmina eikä niille vaadittu edes varsinaisesti korjausta. Eräs asukas oli todennut lähes samaan tapaan kuin oman opinnäytetyöni haastateltava: ”enhän minä voi vaatia”. Koskela (2004) pohtikin, tekeekö pelkkä ikäihmisen elämä ja voinnin tilanne hänestä automaattisesti auttajinsa nähden alisteiseksi. Tällöin olisi vain tyydyttävä, sillä ikäihminen on tullut tilanteensa takia vanhainkotiin ja ottaa asioihin tyytyvän roolin. Koskela kuitenkin toteaa (2004, 78-84), että on vaikea erotella toisistaan tyytyväisyys, tyytyminen ja sopeutuminen. Itse havaitsin kuitenkin mielestäni aitoa tyytyväisyyttä palveluasumista kohtaan, vaikka yksittäisten epäkohtien mainitsemisesta haastateltavat tuntuivatkin potevan syyllisyyttä. Tämä on harmillista, sillä ikäihmisten ajatukset ja mielipiteet ovat mielestäni kullan arvoisia palveluja kehitettäessä.

Toisessa Helsingin kaupungin sosiaaliviraston tutkimuksessa (2001, 3) tarkoituksena oli selvittää kodin ja kodinomaisuuden käsitettä sekä ikäihmisten että työntekijöiden määrittelemänä. Ikäihmisten mielestä kodin tärkeimpiä tekijöitä olivat sosiaaliset tekijät, erityisesti yhteisyyden tunne, ihmissuhteet sekä osallistuminen. Ikäihmiset kuvasivat kotia nykytilanteen pohjalta, jolloin tavarat eivät olleet niinkään tärkeitä, koska niistä joutuu joka tapauksessa luopumaan. Määritellessään kodinomaisuutta ikäihmiset kuvasivat nykyisyyttä. Keskeisiä asioita olivat sosiaaliset tekijät kuten yhteisyys ja ihmissuhteet. Myös tämän tutkimuksen tulokset viittaavat mielestäni siihen, että vuorovaikutus on tärkeässä osassa ryhmäkodin arjessa ja kodikkuuden tuntemisessa. Saman tutkimuksen asukkaat olivat myös liittäneet avun saamisen kodinomaisuuteen. (Meripaasi ym. 2001, 33.) Tästä pääsenkin kodin merkityksellisuuden pohjimiseen, johon paneudun seuraavassa kappaleessa.

6.4 Kodin merkityksellisyys

Vuorovaikutus ja hoivaavuus ovat yllättävän lähellä ajatusta kodin merkityksellisyydestä. Aiemmassa kappaleessa jo totesinkin, että vuorovaikutukseen läheisesti liittyvät tärkeät asiat, kuten yhteisyys ja ihmissuhteet, ovat ikäihmiset listanneet keskeisimmiksi asioiksi kodinomaisuudessa. Hoivaavuuden ja kodinomaisuuden linkittyminen kuitenkin yllätti, vaikka käsitteenä

hoivaavuus voi olla toisaalta hyvinkin monitahoinen. Vilkkö (1997, 179) kirjoittaa, että erityisesti vanhuudessa syntyvät kodin piirissä merkitykselliset kokemukset, sillä koti on elämisen keskeistila. Tärkeää on turvallisuuden, jatkuvuuden ja keskinäisen huolehtimisen ilmapiiri. Mielestäni huolehtiminen liittyykin juuri hoivaavuuteen, joka oli Koivulan asukkaille tärkeä asia palveluasumisessa. Jokainen haastateltava totesi, että ryhmäkodissa huolehditaan ja hoidetaan. Se tuo varmasti osaltaan turvallisuuden tunnetta, ja siksi hoivaavuus liitettiin niin vahvasti kodin tuntuun. Koska asukkaista huolehditaan, heistä myös välitetään.

Kodin tuntu, josta kysyin asukkailtakin, viittaa kotiin liittyvään kokemukseen. Koti kytkeytyy näin siis omaan mieleemme, eli kokemuksiimme ja tuntemuksiimme. Tiivistettynä kodin tuntuun sisältyy siis tunnerakenteet. Kodin tuntu kytkeytyy lisäksi ruumiiseen, sillä siinä yhdistyy konkreettinen paikka toimijoihin. (Vilkkö 2001, 53.) Kodin merkityksellisyyttä perustelevat ennen kaikkea tuttuus, ihmissuhteet sekä pysyvyys. Ikääntyessä ulkotilan ja sisätilan suhde voi muuttua radikaalistikin, sillä ikääntyessä kodin muodostama keskiö sijoittuu lähinnä seinien sisäpuolelle. Sen perusteella ei tule kuitenkaan väittää, että kodin ympäristö ja sijainti menettäisivät samalla merkityksensä. Eli ei ole samantekevää, sijaitseeko koti vaikkapa keskustassa vai lähiössä, tai kaupungissa vai maalla. (Vilkkö 1997, 172-173.)

Fairhurst ja Vilkkö (2005, 2) kirjoittavat kodin antavan itsenäisyyttä, yksityisyyttä sekä luovan turvallisuuden tunnetta. Nämä ajatukset kodista todennäköisesti allekirjoittaisi jokainen, ja niiden tulisi olla ensi sijaisena tärkeitä myös palvelutaloissa ja vanhainkodeissa. Yksityisyys ei ole itsestään selvä asia, sillä esimerkiksi työntekijät saattavat käydä asukkaan luona useitakin kertoja päivässä ja monesti asukkaan luona käymiseen käytetään avaimia. Vilkkö (2001, 56) toteaaakin, että ikäihmisen autonomia saattaa supistua vuoteeseen ja sen läsnäoloon. Toki täytyy muistaa, että joillekin ikäihmisille liikkuminen on kovin hidasta ja hankalaa, joten saattaisi olla kohtuutonta odottaa, että asukas tulisi itse aukaisemaan oven. Jos asukas hyväksyy, että työntekijät avaavat oven aina omilla avaimillaan, asiassa tuskin on sen kummemmin mitään pohdittavaa. Ainut mikä jää mietittäväksi, on juuri yksityisyys, jonka ainakin itse koen tästä jonkin verran kärsivän. Toisaalta täytyy muistaa, että haastatteluiden perusteella tein johtopäätöksen, että hoito ja palvelut olivat asukkaille hyvin tärkeitä. Niiden takia he olivat palvelutaloon muuttaneetkin, joten ehkä juuri sen vuoksi he liittävätkin ne nyt ajatukseen kodin tunnusta.

Onko Marinin (2003, 39) ajatus kuitenkin totta, ettei palvelutalo voi olla samalla lailla koti kuin edellisen elämänvaiheen koti? Kodinomaisuus voidaan tuottaa erilaisin keinoin, mutta palvelutalo on aina ulkopuolelta käsin luotu paikka, jonka tilaa ei voi täyttää miten vain. Toisaalta Vilkkö (2001, 56) huomauttaa, että kotona olevista hoivajärjestelyistä huolimatta turvallisuuden tunne saattaa kääntää nurin ajatuksen kodin tunnusta ja tuottaa omaan kotiin siten vierautta ja jopa pelkoa. Kun palvelutalossa tai vanhainkodissa asuminen on välttämä-

töntä, olisi kodin tuntuun siellä panostettava. Koskela (2004, 100) totesi tutkimuksessaan, että kodin tuntua oli vanhainkodissa eri syistä. Kodin tuntuun liittyi myös ajatus siitä, että asukas saattoi kokea olevansa toivottu tai kuin kotonaan.

Vilkkokin (2001, 62) toteaa, että kodin ja laitoksen vastakkainasettelun sijaan kodista ja kodin tunnusta tulisi puhua positiivisin painatuksin. Lisäksi Vilkkonen (2001, 58) kirjoittaa, että koti on vahvimmin kiinni yksilön itsearvostuksessa ja minuudessa, ja eräs keskeisin merkitys muodostuu juuri vuorovaikutuksessa kodin piiriin kuuluvien henkilöiden kanssa. Yhteenvetona voisinkin sanoa, että vahvimmin kodin tuntua palvelutaloon tuovat yhteisöllisyys, aito vuorovaikutus, asukkaiden omien toiveiden ja yksilöllisyyden huomioiminen ja kunnioittaminen. Vilkkonen (2001, 61-62) toteaa, että kodin tuntu vanhainkodeissa ja palvelutaloissa on tavoitettavissa, jos yksityiskodin ja laitospäiväkodin asumispuutteiden arvostuspiirteitä puretaan auki. Tämä vaatii uskallusta ja arvostuspiirteiden sovittelua. Koti voi olla riittävästi koti.

7 Pohdinta

7.1 Opinnäytetyön eettisyys

Opinnäytetyön eettisyys on asia, joka tulee ottaa huomioon opinnäytetyöprosessin jokaisessa vaiheessa. Hirsjärvi ym. muistuttavat (2009, 26), että jo tutkimusaiheen valinta on eettinen ratkaisu: tutkijan tulee pohtia, miksi hän ryhtyy tutkimukseen ja kenen ehdoilla aihe valitaan. Itselleni opinnäytetyön aihetta ei saneltu valmiiksi, vaan kerroin opettajalleni halustani toteuttaa opinnäytetyö Koivulan ryhmäkodissa. Opettajani auttoi minua opinnäytetyön aiheen ideoinnissa eteenpäin, ja pian tämän jälkeen keskustelin asiasta ryhmäkodin toiminnanohjaajan kanssa. Uskoin aiheeni olevan tarpeellinen ja hyödyllinen ryhmäkodille, ja toiminnanohjaaja oli asiasta samaa mieltä. Hän suostuikin nopeasti siihen, että toteutan opinnäytetyöni ryhmäkodissa. Opinnäytetyöni avulla Koivulan työntekijät saavat asukkailta arvokasta tietoa ja palautetta ryhmäkotiasumiseen liittyen. Mielestäni opinnäytetyöni onkin näin siis tärkeä ja ajankohtainen, ja työn tuloksia ryhmäkodin työntekijät voivat hyödyntää omassa toiminnassaan.

Sosiaalialan ammattilaisen eettisissä ohjeissa (Talentia Ry 2005) kerrotaan työn tavoitteena olevan ihmisten hyvinvoinnin lisääminen. Ihmisoikeudet ja ihmisarvo kuuluvat jokaiselle pelkän ihmisyyden perusteella, eli ne eivät ole riippuvaisia yksilön toiminnasta tai käytöksestä. Itsemääräämisoikeus tarkoittaa, että täysvaltainen asiakas on vastuussa omista valinnoistaan sekä valintojen seurauksista. Sosiaalialan ammattilaisen tuleekin siis sekä kunnioittaa että edistää asiakkaan oikeutta tehdä omat valintansa. Tämä toki edellyttää, että asiakkaan valinnat eivät ole uhaksi muiden ihmisten oikeudelle. Opinnäytetyöni kannalta itsemääräämisoikeus tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ne, keitä tutkimukseeni pyysin, saivat tietysti itse päättää

osallistumisestaan. Tähän liittyy myös osallistumisoikeus, joka on kirjattu myös sosiaalialan ammattilaisen eettisiin ohjeisiin. (Talentia Ry 2005.) Tutkimukseen osallistuvat saivat halutessaan jäädä tutkimuksesta pois missä vaiheessa tahansa. Tutkimusluvan opinnäytetyölleni sain hoidettua Koivulan ryhmäkodin johtajan kautta, sillä hän on mukana ryhmäkodin omistavan yhdistyksen hallituksessa.

Sosiaalialan ammattilaisen eettisiin ohjeisiin on myös kirjattu (Talentia Ry 2005) asiakkaan oikeus tulla kohdatuksi kokonaisvaltaisesti, joka tarkoittaa, että työntekijän on huomioitava asiakkaan kaikki elämänalueet. Työntekijän tulee kohdata asiakas paitsi yksilönä, myös osana perhettään, ympäröivää yhteisöä sekä yhteiskuntaa. Asiakkaan oikeus yksityisyyteen liittyy puolestaan ammattilaisen vaitiolovelvollisuuteen. Työntekijän tulee siis kunnioittaa asiakassuhteen luottamuksellisuutta sekä varjella asiakkaan yksityisyyttä noudattamalla työnsä salassapitosäännöksiä. Minua koski tietysti vaitiolovelvollisuus koko opinnäytetyöprosessin ajan ja sen jälkeen, joka oli tärkeää kertoa haastatteluun osallistuville asukkaille.

Laurea-ammattikorkeakoulun eettisissä ohjeissa (Laurean eettinen toimikunta 2007) opinnäytetyötä varten kerrotaan aineiston keräämisen etiikasta. Siinä tärkeää on luonnollisesti tutkittavien etu ja hyvinvointi, joka menee aina tieteen edelle. Ennen tutkimuksen alkamista on osallistujille kerrottava tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja riskit. Nämä on selitettävä niin, että he pystyvät ne ymmärtämään. Osallistujilta on saatava vapaaehtoinen, kirjallinen suostumus, ja tällöin heidän tulee tietää, mistä tutkimuksessa on kysymys. Suostumusasiakirjasta annetaan jäljennös tutkimukseen osallistujalle. Myös Hirsjärvi ym. kirjoittavat (2009, 25) tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden kohtelusta, kertoen lähtökohtana olevan ihmisarvon kunnioittamisen. Tärkeää on kiinnittää huomiota miten suostumus hankitaan, millaista tietoa henkilöille annetaan ja millaisia riskejä liittyy heidän osallistumiseensa. Tärkeät asiat, joita tutkimuksen aikana tapahtuu tai saattaa tapahtua tulee saattaa henkilöiden tietoon. Oleellista on tietysti se, että tutkimushenkilön tulee ymmärtää tämä tieto. Suostumus nimensä mukaisesti viittaa siihen, että tutkimuksen osallistumista koskevan suostumuksen täytyy olla vapaaehtoista.

Sovittuani yhdessä Koivulan ryhmäkodin toiminnanohjaajan kanssa keitä asukkaista tutkimukseen pyydän, laadin heille kirjallisen lomakkeen (liite 2). Lomakkeessa kerroin opinnäytetyöni tarkoituksen, tavoitteen, menetelmät, ja yleensäkin kaiken tarpeellisen. Lomakkeeseen sisältyi suostumuslomake, jonka haastateltavat allekirjoittivat. He saivat allekirjoitetusta lomakkeesta kopion itselleen. Ohjeistusta kirjallisen lomakkeen laatimiseen sain Laurean eettisistä ohjeista (Laurean eettinen toimikunta 2007). Laurean eettisissä ohjeissa on (2007) lueteltu, mitkä asiat tutkittaville jaetusta tiedosta tulee selvitä. Näitä asioita ovat muun muassa tutkijoiden yhteystiedot, tutkimusaineiston säilyttäminen, tutkimuksen tavoite, tarkoitus ja merkitys, hyödyt ja haitat, joita tutkittavat kohtuudella voivat odottaa, miten ja mihin tietoja

aiotaan käyttää sekä tutkittavien oikeudet. Tutkittavien oikeudet tarkoittavat, että he voivat halutessaan kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen ja että he voivat koska tahansa kysyä lisätietoja tutkimuksesta. Tutkittavilla on myös oikeus perua osallistumisensa tutkimukseen missä vaiheessa tahansa. Hyvän tieteellisen käytännön toimintatapoihin kuuluu ensinnäkin rehellisyys, huolellisuus sekä tarkkuus. Lisäksi siihen kuuluvat muun muassa eettisesti kestävät tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmät, avoimuus julkaisemisessa, muiden tutkijoiden työn huomioon ottaminen, tutkimusryhmän jäsenten selkeästi määritelty asema, oikeudet, osuus työn tekemisestä, vastuut ja velvollisuudet.

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 125-127) toteavat, että mitä avoimempi tiedonkeruumenetelmä laadullisessa tutkimuksessa on, sitä vaikeampi on punnita tutkimusasetelman mahdollisia eettisiä ongelmia. Tieteen etiikassa eettiset kannat vaikuttavat tutkijan tekemiin ratkaisuihin, mutta toisaalta tutkimuksen tulokset vaikuttavat eettisiin ratkaisuihin. Hyvän tutkimuksen kriteerinä he pitävät esimerkiksi tutkimuksen sisäistä johdonmukaisuutta sekä eettistä kestävyyttä. Oleellista on myös se, että tutkija tietää, mitä tekee. Olen pyrkinytkin olemaan mahdollisimman johdonmukainen opinnäytetyöni teossa. Se ei kuitenkaan ole aivan yksinkertaista, sillä opinnäytetyöprosessin aikana oli koko ajan huomioitava se, että jotain yllättävää voi tapahtua. Pohdin mahdollisia riskejä sekä tein aikataulun työni toteutukselle. En tehnyt aikataulusta liian tiukkaa juuri sen vuoksi, jos työn aikana tapahtuisi jotain yllättävää. Pidin lisäksi päiväkirjaa opinnäytetyöprosessin aikana, jotta pysyisin ajan tasalla työn etenemisessä.

Tärkeää oli ottaa huomioon myös ihmisarvoisen vanhuuden turvaavat eettiset periaatteet, jotka on kerrottu Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemassa ikäihmisten palvelujen laatusuosituksessa (STM 2008, 15): itsemääräämisoikeus, oikeudenmukaisuus, voimavaralähtöisyys, yksilöllisyys, osallisuus ja turvallisuus. Minun oli pohdittava jokaisen yksilöllisyyttä, eli esimerkiksi, että oliko jollain tutkimukseen osallistuvalla jotain sairautta, joka olisi saattanut vaikuttaa heidän käyttökseen.

Laurean eettisissä ohjeissa muistutetaan (Laurean eettinen toimikunta 2007), että tutkimustiedot ovat luottamuksellisia ja kaikkien osallistujien on tietysti jätävä nimettömiksi. Erityisesti henkilötietojen, eli esimerkiksi elinolosuhteita kuvaavat merkinnät, kanssa tulee olla tarkka, että yksityisyyden suoja säilyy. Kun tietoja ei enää tarvita, on ne hävitettävä. Suositeltavaa on antaa henkilöille yksilöllinen koodi, jota käytetään tiedostoissa henkilön nimen sijaan. Opinnäytetöiden julkisuutta säätelee laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta. Julkisuuden periaate on erittäin tärkeä ja sitä tulee kunnioittaa. En itse ottanut opinnäytetyöraporttiin mitään, mikä olisi saattanut vaarantaa haastateltavien yksityisyyden suojan. Erityisesti tämän vuoksi en voinut erottaa keskenään miesten ja naisten haastatteluja, koska koin heidän yksityisyyden suojansa vaarantuvan. Kyseessä on kuitenkin pieni ryhmäkoti ja vain

kahden miehen haastattelusta olisi ollut mahdotonta muodostaa tarina ilman, ettei heitä voitaisi niistä mahdollisesti tunnistaa.

7.2 Opinnäytetyön luotettavuus

Opinnäytetyön luotettavuus on eettisyyden lisäksi aihe, jota tulee jatkuvasti pohtia opinnäytetyöprosessin aikana. Eskola ja Suoranta kirjoittavat (2001, 208), että laadullisessa tutkimuksessa joudutaan jatkuvasti ottamaan kantaa työn luotettavuuteen, analyysin kattavuuteen sekä pohtimaan tehtyjä ratkaisuja. Laadullisia tutkimuksia onkin usein kritisoitu luotettavuudesta. Itse uskon rehellisellä pohdinnalla olevan suuri vaikutus siihen, miten hyvän, kattavan ja luotettavan kuvan lukija opinnäytetyöstä saa. Tämän vuoksi olenkin pyrkinyt työssäni pohtimaan rehellisesti niitä asioita, jotka ovat tärkeitä luotettavuuden kannalta. Haastatteluja pohdin jo aiemmin, ja totesin niiden menneen pääosin oikein hyvin. Sain niiden avulla vastaukset tutkimuskysymyksiini, mikä on hyvin oleellinen asia työn onnistumisen kannalta. Opinnäytetyöprosessin aikana opin ikäihmisten hoitoon ja palveluun liittyviä asioita, kuten esimerkiksi onnistuneeseen vuorovaikutukseen vaikuttavia tekijöitä ja toisaalta vuorovaikutuksen tärkeyden osana onnistunutta ikäihmisten hoitoa. Koti avautui minulle käsitteenä paljon syvempänä ja merkityksellisempänä kuin mitä aiemmin olin siitä ajatellut. Työn aikana opin myös asioiden tarkastelua monesta näkökulmasta, niiden pohdintaa ja luotettavuuden ja eettisyyden suurta roolia opinnäytetyön onnistumisessa.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa keskeisenä tutkimusvälineenä onkin tutkija itse, ja näin ollen hän itse on myös pääasiallinen kriteeri luotettavuudelle. Luotettavuuden arviointi koskee siis koko tutkimusprosessia, kun kvantitatiivisessa, eli määrällisessä tutkimuksessa luotettavuus tarkoittaa lähinnä mittauksen luotettavuutta. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden kriteereitä ovat esimerkiksi uskottavuus, siirrettävyys, varmuus ja vahvistuvuus. Uskottavuus tarkoittaa, että tutkija tarkistaa, vastaavatko hänen omat tulkintansa tutkittavien käsityksiä. Siirrettävyys voi olla mahdollista vain tietyin ehdoin, sillä yleistysten ei yleensä katsota olevan laadullisessa tutkimuksessa mahdollisia. Varmuutta tutkimukseen saadaan, kun tutkija ottaa huomioon omat ennako-oletuksensa, ja vahvistuvuudessa puolestaan tutkijan tekemät tulkinnot saavat tukea aiemmin tehdyistä tutkimuksista, jotka ovat tutkineet samanlaista ilmiötä. (Eskola & Suoranta 2001, 210-212.) Olen pyrkinyt työssäni panostamaan opinnäytetyöni varmuuteen ja vahvistuvuuteen.

Entä ovatko tarinat luotettavia? Olen itse muodostanut ne, joten niissä näkyy minun tulkintani tutkittavasta ilmiöstä. Tarinat ovat siis aina fiktiivisiä, mutta kuten Heikkinen (2003, 192) muistuttaa, periaatteessa kaikki tutkimusraportit voidaan tietyllä tapaa määritellä fiktioksi. Tutkija yhdistelee ja tulkitsee tekstejä ja rakentaa niiden pohjalta oman tekstinsä, eli lopullinen tutkimusteksti on tutkijan aikaan saama konstruktio ja tässä merkityksessä siis fiktiiv-

nen. Itse tarinan luotettavuutta Heikkinen (2003, 195) käsittelee ”todentunnun” avulla. Ei ole väliä, ovatko tapahtumat todella tapahtuneet jollekin todelliselle henkilölle jossain todellisessa paikassa. Henkilöhahmot ja tapahtumat voivat olla kuviteltuja, kunhan tarina on todentuntuinen. Tarinassa on oleellista, että se avautuu lukijalle uskottavana ja että hän ymmärtää tarinan henkilön toiminnan vaikuttimia niissä olosuhteissa, joissa henkilö elää.

Haastateltavat olivat minulle entuudestaan tuttuja, mikä asettaa oman kysymyksen luotettavuudelle. Minun oli tärkeää huomioida omat ennako-oletukseni ryhmäkodin ollessa minulle samaan aikaan työpaikka, jonka asukkaat olin oppinut melko hyvin reilun vuoden aikana tuntemaan. En voinut olettaa tietäväni millaisia asioita asukkaat saattavat haastatteluissa kertoa. Sen vuoksi olikin tärkeää, etteivät omat oletukseni tai ajatukseni heijastuneet haastatteluihin. Haastattelutilanteessa en ollut työntekijän roolissa, vaan opiskelijan ja haastattelijan roolissa, jolla on ehdoton vaitiolovelvollisuus. Tämän kerroin myös haastateltaville, sillä oletin heidän helposti ajattelevan minua juuri työntekijänä. Painotinkin rooliani opiskelijana jo silloin, kun pyysin asukkaita osallistumaan haastatteluun. En koskaan tapaamisissa, eli esimerkiksi haastattelutilanteissa, ollut tietenkään työvaatteet ylläni, vaan vaihdoin aina ylle omat vaatteeni. Tein kaikki haastattelut vapaa-ajallani lukuun ottamatta yhtä haastattelua, jonka ryhmäkodin toiminnanohjaaja kehotti tekemään työaikana. Tuolloinkin olin omat vaatteet ylläni, sillä koin omilla vaatteilla olevan suuri merkitys opiskelija-roolin korostamisessa. Vaikka en opinnäytetyötä tehdessäni voinut erottaa työntekijän roolia itsestäni, pyrin kuitenkin tietoisesti niin sanotusti siirtämään sen sivuun. Minulla oli loppujen lopuksi vain lyhyitä työssäolo-aikoja, joiden välillä oli pitkiäkin taukoja. Työskentelin pisimmillään kesällä 2009 noin kolmen kuukauden ajan, ja seuraavan kerran vasta muutaman kuukauden päästä jouluna 2009.

Tämän lisäksi oli tärkeää luoda rento ja luotettava haastattelutilanne, jotta asukkaat tuntisivat voivansa luottamuksella sanoa kaiken ryhmäkotiasumisesta mitä mieleen juolahtaa. Haastattelu ei olisi onnistunut toivotulla tavalla, jos haastateltavat olisivat arkailleet kertoa esimerkiksi jotain kriittistä asumiseen liittyen sen vuoksi, että olisivat pelänneet minun työntekijänä loukkaantuvan siitä. Toisaalta uskon, että joistakin asioista heidän oli helpompi kertoa, koska olin heille tuttu henkilö, ja he tiesivät paikan ja asioiden olevan minulle tuttuja. Omaan roolini vaikuttivat kuitenkin toki muutkin asiat kuin vain työntekijä-opiskelija-asetelman pohtiminen. Ikä on oleellinen asia pohtia sukupuoli-kysymyksen lisäksi. Miltä mahtaa tuntua noin 90-vuotiaalta asukkaalta kertoa omia asioitaan 22-vuotiaalle opiskelijalle? En itse kokenut haitaksi ikäeroa, vaikka pyrin tietyllä tapaa korostamaan luotettavuutta ja sitä, että minulla oli vaitiolovelvollisuus. Mielestäni kuitenkin kaikki haastateltavat olivat haastattelussa rentoja ja kertoivat asioita mielellään. He olivat kiinnostuneita myös minusta, pari haastateltavaa kyseli muun muassa koulutuksestani ja asuinpaikastani.

Opinnäytetyöni tuloksista ei voi tehdä yleistyksiä, mutta se antaa ainakin jonkinlaista suuntaa siitä, miten ikäihmiset kokevat ryhmäkodissa asumisen. Jatkotutkimuksia ajatellen olisi mielenkiintoista kuulla, miten Koivulan ryhmäkodin työntekijät kokevat ryhmäkodin arjen ja kodikkuuden, sekä millaisia kehittämissuunnitelmia nousisi heidän haastatteluistaan. Lisäksi koen tärkeäksi, että myös muissa palvelutaloissa tai vanhainkodeissa kysyttäisiin asukkaiden mielipiteitä asumiseen liittyen. Niihin liittyviä tutkimuksia on kuitenkin melko vähän, joten uusille on varmasti tarvetta. Nykyään tosin korostetaan enemmän kotona asumista kuin palveluasumista, mutta miten ikäihmiset itse tämän kokevat? Mielestäni olisikin mielenkiintoista kuulla, miten vielä kotona asuvat, kolmatta ikää elävät henkilöt ajattelevat kotona asumisesta palveluiden turvin, palveluasumisesta sekä vanhainkodissa asumisesta.

Myös Vilkkonen (1997, 181) on pohtinut samaa asiaa. Hän miettii, onko ikäihmisiltä ja nuoremmilta ikäluokilta kysytty ollenkaan elämänsä viimevaiheiden asumisen sekä elämisen utopioita. Itse pohdinkin, onko kotona asuminen mahdollisimman pitkään vain oletettu olevan ehdottomasti kaikkien ihmisten yhteinen mielipide? ”Tuottaako ja ylläpitääkö nykyinen yksityiskodin ensisijaisuuden voimakas korostaminen ja laitospalveluvalintojen ymmärtäminen viimekätiseksi asumismuodoksi negatiivista asennetta, turvattomuuden ja epäonnistumisen kokemuksia elämän viimeisiin vuosiin silloin, kun omassa kodissa asuminen alkaa syystä tai toisesta osoittautua liian vaivalloiseksi?” (Vilkkonen 1997, 181-182). Asia on mielestäni ajankohtaista pohtia. Koivulan ryhmäkodin asukkaat kertoivat kehittämissuunnitelmia palveluasumiseen, vaikka olivatkin pääosin tyytyväisiä ryhmäkotiin. Palveluasumisen kehittäminen on tärkeää huolimatta siitä, että kotona asumista korostetaan ja siihen tullaan tulevaisuudessa todennäköisesti eniten panostamaan. Eikö meidän kuitenkin tulisi saada itse mahdollisimman pitkään päättää, millaisessa kodissa viimeiset elinvuotemme asumme?

Lähteet

- Aejmelaeus, R., Kan, S., Katajisto, K.-R. & Pohjola, L. 2007. Erikoistu vanhustyöhön: osaamista hyvään arkeen. Helsinki: WSOY.
- Andersson, S. 2007. Palveluasuntoja ikäihmisille. Palveluasumisen nykytilanne ja tuleva tarve. Stakes raportteja 14/2007. Helsinki: Valopaino Oy.
- Backman, K., Paasivaara, L., Voutilainen, P. & Isola, A. 2002. Hyvän hoitotyön erityispiirteet ikäihmisten hoidossa - gerontologisen hoitotyön haaste. Teoksessa P. Voutilainen, M. Vaarama, K. Backman, L. Paasivaara, U. Eloniemi-Sulkava & U.H. Finne-Soveri (toim.) Ikäihmisten hyvä hoito ja palvelu. Opas laatuun. Stakes, oppaita 49. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Berglund, A.-L. 2007. Satisfaction with caring and living conditions in nursing homes: Views of elderly persons, next of kin and staff members. *International Journal of Nursing Practise* 13, 46-51. Viitattu 20.10.2010.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen analyysiin. Tampere: Vastapaino.
- Fairhurst, E. & Vilkkio, A. 2005. Defining risk in the context of home: comparisons from Finland and England. Tulostettu 20.10.2010 http://www.ageing-in-europe.org/torunpapers/ESA_RN_Ageing_Torun2005_Fairhurst.pdf
- Heikkinen, H.L.T. 2003. Narratiivisuus - ei yksi vaan monta tarinaa. Teoksessa H.L.T. Heikkinen & L. Syrjälä (toim.) Minussa elää monta tarinaa. Kirjoituksia opettajuudesta. Vantaa: Dark Oy.
- Heikkinen, H.L.T. 2007. Narratiivinen tutkimus - todellisuus kertomuksena. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Juva: WS Bookwell Oy.
- Helander, V. 2006. Seniorikansalainen voimavarana. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Holma, T., Heimonen, S. & Voutilainen, P. 2002. Kuntouttava työote. Teoksessa P. Voutilainen, M. Vaarama, K. Backman, L. Paasivaara, U. Eloniemi-Sulkava & U.H. Finne-Soveri (toim.) Ikäihmisten hyvä hoito ja palvelu. Opas laatuun. Stakes, oppaita 49. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hänninen, V. 1999. Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampereen yliopisto. *Acta Universitatis Tamperensis* 696.
- Jääskeläinen, A. 2004. Pakotteet ja vanhuksen itsemääräämisoikeus. Teoksessa H. Kankare & H. Lintula (toim.) Vanhuksen äänen kuuleminen. Helsinki: Tammi.
- Kaasila, R. 2008. Eri lähestymistapojen integroiminen narratiivisessa analyysissä. Teoksessa R. Kaasila, R. Rajala & K.E.Nurmi (toim.) Narratiivikirja: Menetelmiä ja esimerkkejä. Tampere: Juvenes Print.
- Kekola, P., Silvander, M., Tähkää, P., Vanne, M. & Viili, E. 2004. Miten kuulen dementoitunutta ihmistä? Teoksessa H. Kankare & H. Lintula (toim.) Vanhuksen äänen kuuleminen. Helsinki: Tammi.
- Keränen, E., Nissinen, P. & Saarnio, T. & Salminen, M. 2001. Sosiaalialan työn uudet ulottuvuudet. Helsinki: Tammi.
- Kiviniemi, K. 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Juva: WS Bookwell Oy.

Koivisto, J. 2009. Bikva - asiakkaat mukana kehittämisessä. Teoksessa R. Seppänen-Järvelä & K. Vataja (toim.) Työyhteisö uusille urille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Koivulan ryhmäkoti. 2010. Viitattu 1.10.2010.

Koskela, H. 2004. Koti vai kasarmi? Vanhusten ajatuksia vanhainkodista. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Lisensiaatintyö. Tulostettu 20.10.2010
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/11553/URN_NBN_fi_jyu-2005398.pdf?sequence=1

Kotilainen, H. 2002. Yksityisyyden ja yhteisöllisyyden turvaava laitoshoidoympäristö. Teoksessa P. Voutilainen, M. Vaarama, K. Backman, L. Paasivaara, U. Eloniemi-Sulkava & U.H. Finne-Soveri (toim.) Ikäihmisten hyvä hoito ja palvelu. Opas laatuun. Stakes, oppaita 49. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kujala, T. 2007. Kerronnallinen tutkimus opettajien ikääntymisestä. Teoksessa E. Syrjäläinen, A. Eronen & V-M Värri (toim.) Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Laitinen, M. & Uusitalo, T. 2008. Narratiivinen lähestymistapa traumaattisten elämäntapausten tutkimisessa. Teoksessa R. Kaasila, R. Rajala & K.E. Nurmi (toim.) Narratiivikirja: Menetelmiä ja esimerkkejä. Tampere: Juvenes Print.

Laurean eettinen toimikunta. 2007. Laurea-ammattikorkeakoulun eettiset ohjeet tutkimus ja kehittämistyötä sekä opinnäytetöitä varten. Laurea-ammattikorkeakoulu. Luettu 7.4.2010.

Marin, M. 2003. Elämän paikallisuus ja paikat. Teoksessa S. Hakonen & M. Marin (toim.) Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Medina, A., Vehviläinen, S., Haukka, U-M., Pyykkö, V. & Kivelä, S-L. 2007. Vanhustenhoito. Helsinki: WSOY.

Meripaasi, S., Routasalo, P. & Arve, S. 2001. Koti ja kodinomaisuus laitoksessa asuvien vanhusten ja heidän hoitajiensa näkökulmasta. Helsingin kaupungin terveystoimisto. Raportteja 2001:2.

Piironen, T., Lyytinen, H. & Routasalo, P. 2005. Asukkaiden kokemuksia palvelutalon arjesta. Turku: Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja. Sarja A46.

Päivärinta, Eeva. 1996 Palvelutalojen laatua etsimässä - palveluasuminen asukkaiden kuvaamana. Stakes raportteja 198. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Saarenheimo, M. 2003. Vanhuus ja mielenterveys. Arkielämän näkökulma. Helsinki: WSOY.

Sainio, E. 2004. Ikääntyvien tulevaisuuden näkökulmia. Teoksessa H. Kankare & H. Lintula (toim.) Vanhuksen äänen kuuleminen. Helsinki: Tammi.

Sarvimäki, A. & Heimonen, S. 2010. Ikääntymisen, vanhuuden ja vanhusten palvelujen nykytila. Teoksessa S. Heimonen, A. Mäki-Petäjä-Leinonen & A. Sarvimäki (toim.) Vanhuus ja haavoittuvuus. Helsinki: Edita.

Seppänen-Järvelä, R. Vataja, K. 2009a. Esipuhe. Teoksessa R. Seppänen-Järvelä & K. Vataja (toim.) Työyhteisö uusille urille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Seppänen-Järvelä, R. Vataja, K. 2009b. Mitä työyhteisölähtöinen prosessikehittäminen on? Teoksessa R. Seppänen-Järvelä & K. Vataja (toim.) Työyhteisö uusille urille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Soini, H., Kaukonen, J., Varis, M., Silander, E. & Muurinen, S. 2009. Asukkaiden tyytyväisyys hoitoon Helsingin kaupungin vanhainkodeissa ja palvelutaloissa 2008. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Tutkimuksia. 2009:5.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2010. Asumispalvelut ja asunnon muutostyöt. Tulostettu 19.10.2010 http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/asumispalvelut

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2008. Ikäihmisten palvelujen laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisuja 2008:3. Tulostettu 19.10.2010
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3672.pdf&title=Ikaihmisten_palvelujen_laatusuositus_fi.pdf

Suikkanen. 2010. Lukijalle. Teoksessa A. Vilkkö, A. Suikkanen & J. Järvinen-Tassopoulos (toim.) Kotia paikantamassa. Tampere: Juvenes Print.

Talentia Ry. Ammattieettinen lautakunta. 2005. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki. Tulostettu 22.10.2010
http://www.talentia.fi/files/1649_Etiikkaopas2005.pdf

Tilastokeskus. 2009. Väestö ikäryhmittäin koko maa 1900-2060. Tulostettu 27.9.2010
http://www.stat.fi/til/vaenn/2009/vaenn_2009-09-30_tau_001_fi.html

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vilkkö, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vilkkö, A. 1997. Ikääntyminen, muistot ja koti. Teoksessa A. Karisto (toim.) Vanhuus kaupungissa. Miina Sillanpään syntymän 130-vuotisjuhlakirja. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY.

Vilkkö, A. 1998. Kodiksi kutsuttu paikka: Tapausanalyysi naisen ja miehen omaelämäkerroista. Teoksessa M. Hyvärinen, E. Peltonen & A. Vilkkö (toim.) Liikkuvat erot: sukupuoli elämäkertatutkimuksessa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Vilkkö, A. 2001. Koti mielessä. Teoksessa V. Jarva & P. Korvela (toim.) Koti tieteiden risteyksessä. 110 vuotta kotitalousopettajien koulutusta. Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 9.

Vilkkö, A. 2010a. Kohteena koti. Teoksessa A. Vilkkö, A. Suikkanen & J. Järvinen-Tassopoulos (toim.) Kotia paikantamassa. Tampere: Juvenes Print.

Vilkkö, A. 2010b. Koti vanhetessa. Teoksessa A. Vilkkö, A. Suikkanen & J. Järvinen-Tassopoulos (toim.) Kotia paikantamassa. Tampere: Juvenes Print.

Liitteet

Liite 1 Haastattelukysymykset

Haastattelukysymykset

1. Kerro tarina täällä asumisestasi
2. Kerro millainen paikka kodin tulisi olla?
  - Tunnetko olevasi täällä kuin kotonasi?
3. Kuvaile, millaista asuminen ryhmäkodissa on?
4. Mistä asioista pidät täällä?
  - Mitä asioita haluaisit muuttaa?

Liite 2 Saatekirje ja suostumus tutkimukseen osallistuvilta

Hyvä Koivulan ryhmäkodin asukas!

Olen saanut luvan toteuttaa opinnäytetyöni ryhmäkodissanne. Opinnäytetyöni nimi on ”Tarinoita ryhmäkotiasumisesta Koivulan ryhmäkodissa”. Tavoitteenani on siis tuottaa tarinoita ryhmäkotiasumisesta Koivulan ryhmäkodissa. Tarinat muodostan viiden Koivulan ryhmäkodin asukkaan haastattelusta. Eli en itse keksi tarinoiden teemoja eli perusajatuksia, vaan ne tulevat asukkaiden haastatteluaineistosta.

Opiskelen Laurean ammattikorkeakoulussa Espoossa, sosiaalialan koulutusohjelmassa. Valmistun sosionomiksi. Toivoisin teidän kertovan kahdenkeskisessä haastattelussa asumisestanne ryhmäkodissa. Haastatteluihin on hyvä varata aikaa noin kaksi tuntia. Haastattelut nauhoitetaan, mutta tutkimusaineisto on vain minun käytössäni. Haastatteluaineisto tuhoetaan tutkimuksen valmistuttua. Nimenne ei tule esille missään vaiheessa. Vain ryhmäkodin työntekijät ovat tietoisia, ketä asukkaista haastattelen, ja vain ryhmäkodin nimi mainitaan tutkimusta raportoidessa. Minua koskee koko tutkimusprosessin ajan sekä sen jälkeen täysi vaitiolovelvollisuus.

Aion haastatella siis viittä Koivulan ryhmäkodin asukasta. Haastatteluaineistosta muodostan narratiivisen analyysimenetelmän keinoin kaksi tarinaa. Tämä tarkoittaa, että muokkaan saamastani haastatteluaineistosta tarinat, jotka tuovat esiin haastattelussa ilmenneet keskeiset teemat. Tarinat tuovat esiin tärkeimmät aineistossa esille nousseet asiat, jolloin mitään oleellista ei jää ulkopuolelle. Haastattelen Koivulan ryhmäkodin asukkaista sekä miehiä että naisia. Toivon osan haastatelluista olevan asukkaita, jotka ovat asuneet pidempään ryhmäkodissa. Tämä ei kuitenkaan ole tärkeintä, sillä jokaisella asukkaalla on arvokasta kokemustietoa ryhmäkotiasumisesta, jota tarvitaan kehittäessä palvelujen laatua.

Opinnäytetyöni avulla Koivulan ryhmäkodin työntekijät saavat arvokasta tietoa ryhmäkotiasumisesta teiltä asukkailta, ja he voivat hyödyntää tuloksia omassa toiminnassaan. Valmiin opinnäytetyöni esittelen koulussani seminaarissa syksyllä 2010. Teillä on oikeus nähdä tutkimuksen tulokset sekä halutessanne lukea valmis opinnäytetyöni.

Toivon voivani haastatella teitä kodissanne Koivulan ryhmäkodissa. Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista, ja teillä on oikeus perua missä vaiheessa tahansa osallistumisenne tutkimukseen. Haastattelut on tarkoitus suorittaa kesä-heinäkuun aikana 2010. Tarkan tapaamisajan sovin jokaisen haastateltavan kanssa erikseen.

Toivon teidän kiinnostuvan yhteistyöstä tutkimukseni eteenpäin saattamiseksi. Voitte missä vaiheessa tahansa kysyä minulta lisätietoja tutkimuksesta.

Etukäteen kiittäen!

Jonna Kriikku

[yhteystiedot]

KIRJALLINEN SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Olen tietoinen myös siitä, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia, henkilöllisyyteni jää vain tutkijan tietoon ja minua koskeva aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Suostun siihen, että minua haastatellaan ja haastattelussa antamiani tietoja käytetään kyseisen tutkimuksen tarpeisiin. Voin halutessani keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni tai että se vaikuttaa hoitooni tai asiakassuhteeseeni.

Päiväys

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys